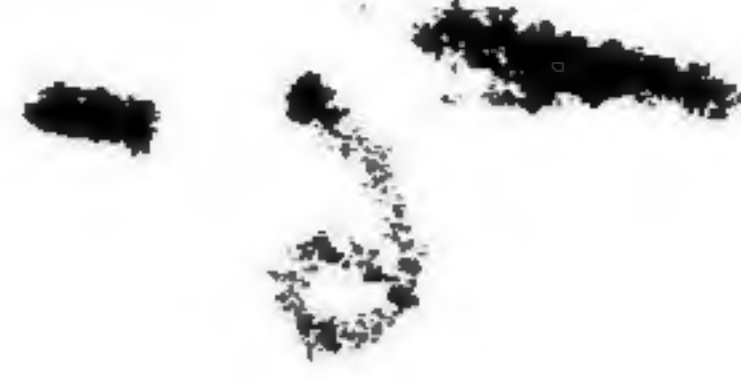

2 MNS 01 J. 250

పేరయ్య రాజంట !

(నాటకం)

సోమంచి యజ్ఞన్నశాస్త్రి

నవోదయపబ్లిషర్స్
విలూరురోడ్ విజయవాడ 2

2

ప్రచురణ నెం. 87

ప్రథమ ముద్రణ

ఏప్రిల్, 1965

వెల: రు. 2

Rs 6 - 0 0

అచ్చు :

జ్యోతి ప్రెస్, కాంగ్రెసు ఆఫీస్ రోడ్, విజయవాడ-2.

ఆంధ్రప్రదేశ్ ముఖ్యమంత్రి
కాసు బ్రహ్మానందరెడ్డిగారికి

దొంబాయి ఆంధ్ర ఎడ్యుకేషన్ సొసైటీ స్కూలు
భవన ప్రవేశ మహోత్సవ సందర్భంలో
15-11-64 న

సాదర సమర్పితము.

Blank Page

ఒక నిమిషం....

ఈ నాటకానికి చారిత్రక ఆధారాలేమీలేవు. ఒక విధంగా, వేదం వెంకటరాయశాస్త్రిగారు వ్రాసినప్రతాపరుద్రీయ నాటకం దీనికి వున్నది. ప్రధాన పాత్రలన్నీ ఆయన నాటకంలో మొదట సృష్టింపబడినవే. ఈ నాటకంలో పరిణామాలు కేవలం ఊహామాత్రం.

* పేరయ్య తనే రాజునని తిరుగుబాటుచేస్తే పరిణామం ఊహించి నాటకం వ్రాసిపెడతారా ?' అన్నశ్రీ ప్రఖ్య శ్రీరామమూర్తిగారి ప్రశ్న నన్ను ఈ విషయమై ఆలోచనకి పురికొల్పింది. తరచి చూడగా, ప్రతాపరుద్రీయ నాటకంలో, పేరిగాడిపాత్ర, హాస్యం మినహా, ఆశించిన కార్యం సాధించలేదని తోచింది. పేరిగాడిని ప్రతారుపద్ర మహారాజుగా ఓరగల్లులో చూపించి నాటక మాడించమని యుగంధరుల ఆదేశం. పేరిగాడిని మహా మూర్ఖుడుగా చిత్రించడంవల్ల ఆ ఆదేశం పాటించలేక పోయారు జనార్దన ప్రభృతులు. రాజుని పట్టితెచ్చే వ్యూహంలో పేరిగాడివల్ల లాభం ఏమీ కలగలేదు. ఈ పరిస్థితిలో నిజానికి 'ప్రతాపరుద్ర మహారాజు వేటలో గాయపడి అంతఃపురంలో వున్నారు. ఎవరికీ దర్శనమివ్వరు' అని ప్రతాపరుద్రీయం నడిపించినా ఏమీ లోటు వుండదు.

పేరిగాడి పాత్రని యుగంధరులు ఆదేశించినట్టుగా రూపొందించడం ఎలా? ప్రఖ్య శ్రీరామమూర్తిగారు చేసిన సూచనకి సమాధానం ఏమిటి? వీటి సమన్వయ ఫలితమే, నా పేరయ్య. తయారయిన నాటకం 'పేరయ్య రాజంట.'!

ఇతివృత్తం కాకతీయ సామ్రాజ్యానికి సంబంధించినది. ఈ సంఘటనలు ఓరగల్లులో జరిగినవి. అయినా వెంకటరాయశాస్త్రిగారు

పేరిగాడికి సర్కారు యాసపెట్టారు. అదే సాత్రోచిత భాషగా చెల్లుబాడి అయింది. పేరయ్య పలుకులో తెలుగాణామాస అంతకంటే, సహజమని ఆ భాష ఉపయోగించడానికి ప్రయత్నించాను. తప్పులు దొర్లివుండొచ్చు. అవకాశం లభిస్తే దిద్దుకుంటాను.

పాటలు, అప్పుడప్పుడు 'సాంప్రదాయిక పల్లెపదాలు' అన్న శీర్షికకింద ప్రచురితమయినవి. సమయోచితంగా వున్నట్టు తట్టగా ఉపయోగించుకున్నాను.

తాను ఆశించిన విధంగా నాటకం పరిణమించక పోయినా, నన్నీ ఇతివృత్తం ఆలోచింపజేసి, ప్రోత్సహించిన శ్రీ స్రఖ్య శ్రీరామ మూర్తి గారికి కృతజ్ఞుడిని.

‘నాహిత’ పత్రికలో ఈనాటకం లోగడ ప్రచురితము.

— రచయిత.

Blank Page

ఇందలి పాత్రలు

- పేరయ్య : ప్రతాపరుద్ర మహారాజుగారి చాకలి
 యుగంధరుడు : మహామాత్యుడు
 విద్యానాథుడు : ఆస్థానపండితుడు. మహారాజుకు మహా
 మాత్యునకు అత్యంత ఆంతరంగికుడు
 జనార్దనుడు : ఆంతరంగిక మంత్రి
 విశ్వాసరావు : ఒక ఉన్నతోద్యోగి
 భేతాశరావు : రహస్య వార్తావేది, అంతఃపుర
 రక్షకాధికారి
 అనుమయ్య : మహారాజు నౌకరు
 ముస్తఫాఖాన్ : ఢిల్లీ సుల్తాను సర్దారు
 నజీర్ ఖాన్ : అతని నౌకరు
 ఎల్లి : పేరయ్య భార్య

— ఇంకా —

నౌకరు, సైనికుడు, నర్తకి, గాయనీ గాయక బృందము.

పేరయ్య రాజంట !

మొదటి అంకం

[రాజభవనంలో దర్బారుహాలు. సింహాసనం, కొన్ని ఖర్చీలు అమర్చి వుంటాయి. వీణ మొదలయిన పరికరాలు. సహం చుస్తులు ధరించి పేరయ్య పచారు చేస్తున్నాడు. హార్షబెట్టి నాకరు అను మయ్య పాగా చుట్టాలి.]

పేరయ్య : యెదవనాయాలా సంపుతుండవురా.

అను : యేలినవారు ఓర్పుకోవాలి.

పేర : యే టాన్ వోర్చేడి, గెంజి.

అను : అదికాదు ప్రభూ !

పేర : కాదెట్టా ? గెంజి వోర్చరా ? బుర్రలేని నాయాలా !

అను : చిత్తం; చిత్తం. గంజి వారుస్తారు.

పేర : మరి వోర్చమంటివే, నే నెట్టవోరుస్త !

అను : తమ బుద్ధి చాలా చురుకుగా పనిచేస్తోంది. నేనన్నది, ముస్తాబు పూర్తియేవరకు తమరు ఓపిక పట్టాలని. తమరు గంజి వార్చాలని కాదు.

పేర : వారేయ్. యెల్లి సేస్తదిరా గెంజి మా కమ్మగుంటది.

అను : చిత్తం.

పేర : నా యెల్లినినూడక కళ్ళు కాయలు కాసి పోనాయి. దాని గెంజినేక నాలిక సచ్చిపోనాది.

అను : చిత్తం.

పేర : సిత్తం; సిత్తమంట వేటిరా, యెదవ, నే సత్తుంటె.

అను : బుద్ధి బుద్ధి. తమరు సుఖంగా జీవించాలనే ఈ ప్రయత్నమంతా.

పేర : గిక్కడ సుకమేంటిరా, యెల్లి లేకుంటె వొంటికి సుకము లేదూ; కంటికి నిదురలేదూ (అని అటూ యిటూ తిరుగుతాడు)

అను : దుస్తులు ధరించక దర్బారుకి రాకూడదని జనార్దన మంత్రుల వారి ఆజ్ఞ. వారి రాకకి సమయమయింది. వారొచ్చేలోపల మీ అలంకరణ పూర్తికాక పోతే, కోవగిందుకుంటారు.

పేర : సీసీ జనార్దనంగోరు పానాలు తీస్తుండరు.

అను : తమ రలా శలవివ్వకూడదు.

పేర : నాకిట్టంలేదు. వూరికె కనురుతుంటరు.

అను : జనార్దన మంత్రిగారు తషు మంచికోరే.

పేర : బెమ్మదేవుడు మంచయ్య.

అను : జనార్దనులవారూ మంచివారే.

పేర : సంపుతుంటే మంచెట్టు! దరబారొద్దు యింటికాడ తొంగుంట నంటె యినరు. దరబారు సెయ్యలంటరు. దరబారులోకూకున్న కాడనించి, గదితప్పు, గదితప్పు అంటు కనురుతుంటడు... నేనుండె సాకలోళ్ళ పెద్దని. నన్ను జూస్తే సాకలోళ్ళందరికి అడల్. గిప్పుడు యోగంబట్టి గొప్ప పెబువు, మారాజు నయ్యె నంటరు, నన్ను కనురుతనంటె నాకిట్టంలేదు, యిట్టంలేదు, చిరాకొత్తుండది. చిరాకొత్త నాచంగతి నీకు తెల్లు. చిరాకొచ్చి,

యెల్లి నోపాలి, నా రంగా...యాపుమీద ధంధం, ధమా ధం.

(చిందులు తొక్కుతూ వీపుమీద గుద్దుతాడు)

అను : శాంతించాలి. శాంతించాలి. నేను మీ నౌకరు అనుమయ్యని.
ఎల్లనికాను.

పేర : నాకు తెల్లరా, మీసాల యెదవా.

అను : తమ యెల్లికి మీసాలుకూడా వున్నాయా ప్రభూ.

పేర : నున్నగుంటది. నాయెల్లికి మీసాలున్న యంటవురా, యెదవ
సచ్చివోడా. యీపు సీతగ్గొడతను.

(అని కొట్టబోతాడు. నౌకరు అందకుండా పరుగెడుతూ).

అను : అపరాధం. క్షమించాలి.

పేర : ఛమించను. నన్ను తిడితే పడతనుగని, యెల్లినంటే ఛమించను.

అను : చంపలేను కుంటాను (అని వేసుకుంటాడు)

పేర : సాలదు. గుంజి తియ్యి నాయాలా !

అను : అంత కఠినశిక్ష కూడదు ప్రభూ.

పేర : సంపుత !

అను : చంపొద్దు. గుంజిలేతీస్తా (అని రెండు గుంజీలు తీస్తాడు తేలి
కగా, పైపైన.)

పేర : యెదవకి గుంజి తియ్యటం తెల్లు, గిట్టతియ్యాలి. నూడు, (అని
రెండు గుంజీలు తీసి చూపిస్తాడు) గిప్పుడుతియ్యి.

అను : వేళ అయిపోయింది. ముస్తాబు పూర్తికాలేదు. జనార్దన
మంత్రిగారొచ్చారంటే కోపగించుకుంటారు.

పేర : నాకేం బయంలే. గుంజిలు తియ్యి.

అను : మీ ముస్తాబు పూర్తిచేసి గుంజీలు తీస్తాను.

పేర : నాకొద్దు. గిప్పుడే తియ్యి.

అను : ముస్తాబు చేసుకుని సింహాసనం మీద కూర్చోండి. అప్పుడింకా మజాగావుంటుంది. నేను రెట్టింపు గుంజీలు తీస్తాను.

పేర : సత్యప్రమాణకంగానా ? సేతులో సెయ్యేసిసెప్పు.

అను : సత్య ప్రమాణకంగా, రెట్టింపు గుంజీలు తీస్తాను.

(చేతులో చెయ్యేసి ప్రమాణం చేస్తాడు.)

పేర : అట్టయితే, ముస్తాబుసెయ్యి. (పాగా చుడుతూవుంటే, తలుచుకుని ఆనందిస్తున్నా.) సామిరంగ, మోకాళ్ళట్టుకుపోతవి. ఇయ్యాల గిదె, దర్బారులో తమాచా, గిట్ట సెవులట్టుగుతియ్యి.

(అని కుడిచేతితో ఎడమచేవి, ఎడమచేతితో కుడిచేవి పట్టుకుని ఒక గుంజీ తీసి చూపిస్తాడు.)

అను : చిత్తం, ఒక్కక్షణం కదలకుండా కూర్చోవాలి.

పేర : సేతగాని యెదవ ! ఒక్క ఛనమంటవు. లక్ష ఛనాలు సేత్తవు. యెల్లికడ సర్చుకోర ! అరచ్చనంలో నన్ను ముస్తాబుచేత్తది. అది ముస్తాబవుద్ది.

అను : చిత్తం.

పేర : యెల్లి ! పేరయ్య రాజవుతె, యెల్లి రాణి అవుద్ది; యిద్దరం చింవాచనంమీద కూకొని సడసాలాద్దామని చంబర పడితె నువ్వు నాకు ఆగుపెయకుండనె దాసేసి నారోయ్ ! నన్ను ఛనం సూడకుంటే నీకు గుబులు వుట్టుకొత్తదిగద, యిన్నాళ్ళయి పోయె యెట్టుగుంటివె !

అను : కులాసాగానే వుంది ప్రభూ.

పేర : గెప్పుడు సూపిత్రరా నా యెల్లిని.

అను : జనార్దన మంత్రిగారు చెప్పిన మాట మరిచారా ప్రభూ. చెడ్డదినాలు పోయి మంచిరోజు లొచ్చేదాకా, తమరు యెల్లిని చూడకూడదు.

పేర : యెప్పుడొత్తయిరా, మంచిరోజులు.

అను : నాకు తెలియదు ప్రభూ.

పేర : వోరికి తెల్సురా !

అను : విద్యానాథులవారికి.

పేర : యిద్దానాదు డెవరోన్.

అను : మరచిపోయారా ప్రభూ, మీ బ్రహ్మదేవుడు గారిని.

పేర : (లెంపలేసుకుంటూ) బుద్ధి బుద్ధి, బెమ్మదేవుడు గోరిని మరిసి పోడమె !

అను : వారొక్కరికే తెలుసు, ఎప్పుడు యెల్లి తమ దర్శనం చేసుకో వొచ్చునో.

పేర : యేరి బెమ్మదేవుడు గోరు. సామి, నాయెల్లి నెప్పుడు నూడొచ్చునని అడుక్కుంటను.

అను : వారూ, జనార్దనమంత్రిగారూ వొచ్చేవేళ అయింది. తమరు ముస్తాబు పూర్తికాకపోతే తమరితో మాట్లాడరు.

పేర : గయితే, తొరగ ముస్తాబు సెయ్యరా నాయాలా !

అను : కదలకుండా ఒక్కక్షణం కూచుంటే ఈపాటికే పూర్తయి పోవును.

పేర : కానియ్యరా నీముస్తాబు. సూసేందుకు యెల్లిలేదు. నాకేం చంతోచంలేదు.

(పేరయ్య కదలకుండా కూచుంటాడు. నౌకరు త్వరితంగా ముస్తాబు పూర్తిచేస్తూ వుంటాడు. జనార్దన మంత్రి ప్రవేశం.)

జనా : ప్రభువువారి నింకా తయారు చెయ్యలేదురా? దర్బారుకి వేళ అయింది.

అను : అయిపోయిందండి. తయారుగానే వున్నారు. అత్తరురాయ
దమే కొదవ.

పేర : అత్తరు గిత్తరు నా కవచరంలేదు.

జనా : ప్రభువువా రేదో కోపగించి నట్టున్నారు.

అను : కోపంకాదు. ఎల్లి దగ్గరలేదని వారికి విచారం—గుబులు.

జనా : తొందరపడకండి. త్వరలోనే మీ కోరిక నెరవేరుతుంది.

పేర : రోజు రోజు కిట్టనె అంటరు. నూపియరు. ఈ దినం నూవితైగని
దరబారులొ కూకుండెదిలేదు.

జనా : మూర్ఖత్వం పనికిరాదు. చెప్పిన సంగతి మరచిపోయినట్టున్నారు.
మీకు యోగకాల మొచ్చేదాకా యెల్లి మీ కంట వడ
కూడదు. లేకపోతే దానికి, మీకుకూడ ప్రమాదం.

పేర : ఆ యోగం యెప్పుడొత్తది నెప్పండి.

జనా : త్వరలోనే అని చెప్పానుగా.

పేర : తొరలో అంటె యెంటి ఒక్కదినమా, రెండుదినాలా, మూడు
దినాలా, యెన్ని దినాలు ?

జనా : ఇన్ని దినాలని ఖచ్చితంగా చెప్పలేము. కాని ఆ రోజు రాక
మానదు.

పేర : దాన్ని బేగి రప్పించండి, మాప్పెబొ.

జనా : అది నా చేతిలో లేదు.

పేర : ఎవరి సేతిలోవుంది నెప్పండి. ఆ మారాజునే అడుక్కుంటు.
బెమ్మదేవుడుగోరి సేతిలో వుందని యీ దంటుడు, నిజం
చెప్పండి; మాప్పెబొ. బెమ్మదేవుడుగా రేరి? ఆయ్యల్లో
యెల్లిచంగతి తేలుతైగని నే బతకనోయ్.

జనా : (కఠినంగా) అల్లరి చెయ్యకూడదు,

పేర : ఇది అల్లరి కాదయ్యోయ్. నాకు యిరహంగ వుందయ్యోయ్. ఎల్లని కానకపోతె నాకు నుకంలేదయ్యోయ్. నే చచ్చిపోతా నోయ్. నా కి చింవాచన మొద్దోయ్. నా కి ముతా బొద్దోయ్.

జనా : పేరయ్యా, జాగ్రత్త.

పేర : మీరు కోపంజేతై నాకు బయం లేదయ్యోయ్. ఎల్లని కానక పోతెనె నాకు బయమయ్యోయ్.

అను : (జనార్దనుడితో) ఇది నయాన కావలసిన కార్యంగాని భయాన కాదు. మీరు కోపగిస్తే వున్నగోడూ చెడుతుంది. ప్రభూ మీరు శాంతించాలి. మీ బాధ మా అందరికీ అర్థమైంది. కాని మీ కోరిక నెరవేర్చగలిగిన సమర్థులు ఒక్క విద్యానాథులవారే. వారు రాగానే యెల్లి దర్శనం మీకు యెప్పుడు లభిస్తుందో తెల్పేనుకుందాం. ఈ లోగా మీరు దర్బారు విశేషాలు తిలకించండి. మీరు చక్కగా వ్యవహరిస్తే విద్యానాథులవారికి మీ మీద అనుగ్రహం యెక్కువవుతుంది. ఎల్లని చూసేరోజు దగ్గిరకి తీసుకురాగలరు.

పేర : పతై పెమానకంగనే! గయితే చరే. దరబారు కానివ్వండి.

(పెళ్ళి సింహాసనంమీద కూర్చుంటాడు.)

యితేసాలు రానివ్వండి.

జనా : సేవకా, వైణికులను రమ్మను.

(వైణికుడు, మార్దంగికుడు ప్రవేశం.)

పేర : రోజు రోజూ యీటే. తిత్తి, దోలూ రాకూడదేటి?

జనా : సన్నాయిమేళం కావాలని కాబోలు ప్రభువువారి ఉద్దేశం.
రేపటి దర్బారులో దానిని యేర్పాటు చేస్తాము. ఈనాటికే
వీణాగానం వినండి. పరిక్రమించండి.

(వీణావాదన ప్రారంభ మవుతుంది.)

పేర : (చెవులు నిక్కబెట్టుకుని వింటూ) ఈజేటి, సప్పుడే సెయ్యదు.
టుంయ్...టుంయ్. ఇదేటి వోయిదైం.

వైణికుడు : తమ అభిప్రాయం సరికాదు ప్రభూ ! వీణ సున్నితమైన
వాయిద్యమేకాని, అవసరమయినప్పుడు యంత నాదమైనా
సృష్టించగలదు.

పేర : యేటా.

జనా : అంటే వీణలోకూడా యెంత చప్పుడైనా చెయ్యవొచ్చునని.

పేర : అదెట్టా ! సప్పుడు వోయించండి.

(కొంచెం వేగంగా, ఎక్కువ నాదంతో వీణ వాయిస్తాడు
వైణికుడు.)

పేర : సెబాస్. ఇప్పు డినిపిస్తవుంది. గని డోలయితే సెవికి తగులుద్ది
రేపు డోలట్టుగురా.

వైణి : నేను డోలు వాయించలేను ప్రభూ !

పేర : ఎట్టా ! యినిపించని యీణ వోయిత్తవు, యినిపించే డోలు
వోయించలేవు. ఇ దేటయ్యా !

వైణి : చిత్తం. ఒక్కొక్క విద్వాంసుడు ఒక్కొక్క వాయిద్యాన్నే
సాధకం చేస్తాడు. అన్ని చెయ్యదు.

పేర : అదెట్టా ! సాకలోడు తెల్లబట్టలే వుతుకుత, గంగుబట్ట వుతక
నంటె కుదురుద్ద ! అన్ని వుతకారి. అట్టగె, మీరు అన్ని వోయి
ద్దాలు వోయించాలి.

వెణి : చాలా బాగుంది ఉపమానం. ఇహనించి బట్టలు ఉతికినట్టు వాయిద్యాలనీ పడేసి బాదుతాలెండి. మరి శలవా, వెళ్ళిరానా.

పేర : యెళ్ళు. గని నువ్వు రావొద్దు. డోలు మేళం అంపించు.

వెణి : అమ చిత్తం, మా భాగ్యం.

(అని వెళ్ళి పోతాడు.)

జనా : సేవకా! నాట్యబృందాన్ని ప్రవేశ పెట్టు.

(నాట్యకత్తె, ఫిడేలు, మద్దెల వాయిద్యగాళ్ళు ప్రవేశం. నాట్యకత్తె అంజలి ఘటించి నించుంటుంది. ఫిడేలు శృతిచేస్తాడు. మద్దెలమీద ఒకటి రెండు దరువుల వాయిద్యం.)

పేర : టింగ్ టింగ్; డుంగ్ డుంగ్. యేటోస్, యీ పాట.

జనా : శృతిచేస్తున్నారు ప్రభూ! పాట యింకా ప్రారంభం కాలేదు.

పేర : యే టాలస్యం?

జనా : అలస్య మేమీ లేదు. పరిక్రమించు నర్తకి.

(నర్తకి జయదేవుడి అష్టపది అభినయం ప్రారంభిస్తుంది.)

సావిరహే తవదీనా; కృష్ణ,

సావిరహే తవదీనా,

మాధవ మనసిజ విశిఖ భయాదివ,

భావనయాత్వయీలీనా సావిరహే.

(మనసిజ విశిఖభయాదివ అన్నచోట మన్మథుడు బాణాలు వేసినట్టు అభినయిస్తుంది. అది తనమీద బాణాలు విసిరినట్టు భావిస్తాడు పేరయ్య)

పేర : అట్టె అట్టె. తగ్గు తగ్గు. నామీదేటి బాణాలు యిసి రేస్తుండవు!

జనా : మీ మీదకాదు ప్రభూ. మన్మథుడి బాణాలకి తట్టుకోలేక
కృష్ణభగవానుడిమీద విరహంతో రాధ, బాధపడిందన్నభావం
అభినయిస్తోంది నర్తకి.

పేర : యిరహం అయ్యల్లో, నాకెంత యిరహం నాయెల్లి అగుపియక
నాకెంత యిరహం.

నర్తకి : తమ విరహం అభినయించి చూపించమని ఆజ్ఞా ప్రభూ!

పేర : నాయిరహం నీకేటి తెలుస్తది. వొల్లంత వుడుకెత్తిపోద్ది,
గుబులు గుబులుట్టుకొస్తది.

నర్తకి : కళాకారులు ఊహించుకోగలరు ప్రభూ!

యెల్లి నాకూ అగుపియాకుంటె
వొల్లు అంతా యేడెక్కిపోయె
గుండెలోనా దిగులుబుట్టె
కళ్ళలోనా, నీళ్ళుకారే
మండిపోయే, నా ద్రేహమంతా
యేడ నుంటివె యెల్లీ, నీ వేడనుంటివె, యెల్లీ.

(పాట కొంచెం అతిగా వికృతంగా అభినయిస్తుంది.)

పేర : భేష్—శభాష్. నాయిరహం గొప్పగ ఆడావు. తీసుకొ
యి ఆరం.

(మెడలోంచి హారం తీసియిస్తాడు. నర్తకి అందుకుని
నమస్కారం చేస్తుంది.)

పేర : మరేటి వాద్దోయ్ నా యిరహం యిగ బరించలేను. మీరు
పొండి, పొండి (నర్తకి బృందం నిష్క్రమిస్తారు) యిరహం

బరించలేను యెల్లి నెప్పుడు సూపిత్త రయ్యోయ్, బెమ్మ
దేవుడు గారోయ్.

(పెద్దకేకపెడతాడు విద్యానాథుడు ప్రవేశం)

విద్యా : పేరయ్యా ! ఏమిటీ కేకలు ?

(పేరయ్య అకస్మాత్తుగా లేచి, విద్యానాథుడికాళ్ళు పట్టుకుని)

పేర : యెల్లి నెప్పుడు సూదొచ్చునో నెప్పండి బెమ్మదేవుడా !

విద్యా : కొన్ని మాసాలదాకా నీకు యెల్లి దర్శనం కలగదని చెప్ప
లేదూ.

పేర : నెప్పారు. దేవుడో నెప్పారు. యెల్లిని సూడకుంటె గుబులుట్ట
కొస్తుండది. నేబతకలేను.

విద్యా : గ్రహస్థితి మారేలోగా యెల్లి నీ కంట బడితే దానితల
ముక్కలయిపోతుంది. అది బతకదు.

పేర : వోరయ్యో యెల్లికే పెమాదం! అది నేకపోతే నేనచలు బత
కను.

విద్యా : గ్రహించావా పరిస్థితి ? నే అనుమతి యిచ్చేదాకా, నువ్వు
యెల్లిని చూడకూడదు. అది నీకంటబడినప్పుడు దానికి
మరణయోగం. దాని వియోగం భరించలేక నీకుకూడామరణం.

పేర : రచ్చించండి, సామి, రచ్చించండి.

విద్యా : రక్షిస్తాను. నా మాటకి అడుగుదాటకూడదు. ఇక్కడినించి
కదలకూడదు.

పేర : మహాప్పేజో కదలను. గిక్కడెకూకుంటను (అని నేలమీద
చతికిల పడతాడు)

జనా : ప్రభువులు నేలమీద కూర్చుండుట తగదు. ఆసనంమీద
ఆసీనులుకావాలి.

పేర : బెమ్మదేవుడు కదలొద్దన్నారు. కదలను (అని మఠంవేసుకు కూచుంటాడు)

జనా : మూర్ఖుడు, ఏమీ అర్థంకాదు.

విద్యా : ఆ మూర్ఖత, తెలివితక్కువ తనమేకదా మనకి రక్ష. ఏదే తెలివిగలవాడయితే, మన నాటకానికి ప్రమాదం గదా !

జనా : నిజమే. కాని అతిసామాన్య విషయాలు అర్థంకావు. వీడివల్ల కార్యసాధన యెలా చేసుకోవాలో తెలియకుండావుంది.

విద్యా : నామీద అమితవిశ్వాసం కుదిరింది. కళ్ళుమూసుకుని నూచిలో పురకమన్నా పురుకుతాడు నిస్సంకోచంగా. అంతకంటే మనకి కావలసిందేముంది కార్య సాధనకి.

జనా : తమరు గ్రహించలేని దేమున్నది. మహారాజుగారు వేటలో గాయపడ్డారనీ, స్వస్థత చేకూరేవరకూ ఎవరికీ వారిదర్శనం కాదనీ, ఇంతవరకూ అందరినీ అవుచేసి వుంచాము. కాని ఎంతకాలం వారి గాయాలు మానడం లేదని చెప్ప గలము. మహారాజుని చూపించి, అవసరమయిన వారికి దర్శన మిప్పించి పేరిగాడు ప్రతాపరుద్ర మహారాజుగా నాటక మాడించమని మహామంత్రుల ఆజ్ఞ. రాజోద్యోగులు, పురప్రముఖులు, రాజదర్శనానికి ఆత్రుత పడుతున్నారు. ఆకార సాదృశ ముపయోగించుకుని కథ నడుపుకుండామన్నా దూరంనంచి చూపించి పొమ్మనడానికి వీలులేదు; సమ్ముఖానికిరానిచ్చి దర్శన మిప్పించక తప్పదుగద, మౌనంగా కూర్చోలేడు. పలక రిస్తే అపశ్రుతులు. నమ్మి, నోరు విప్పనివ్వడానికి అసలే వీలు లేదు. ఇప్పటికి పదిరోజులనుంచీ ప్రయత్నం. వివిధ వేషాలతో వొస్తున్న ఆంతరంగికులతోటే దర్బారు ఏర్పాటుచేసి చూస్తున్నాము. రాజరికపుచ్చేష్ట ఒక్కటి అలవడలేదు. నోరువిప్పి ఒక్క మాట మాట్లాడలేదు. నోరుమూసుకు కూర్చోడు. ప్రతాపరుద్ర

మహారాజు కోటలో ఆరోగ్యంగా వున్నారనీ విశ్వాసం వుట్టించే విధంగా కథ నడిపించవలసిన బాధ్యత మన మీద విడిచి పెళ్ళారు యుగంధరులవారు. ఏమీ పాలుపోవడం లేదు.

విద్యా : ప్రతాపరుద్రులేనని ప్రమింపచెయ్యగల ఆకారము పేరిగానికి, భగవంతుడే ప్రసాదించాడు. దానిని వినియోగించుకుని కార్య సాఫల్యం చేసుకోవలసినది, మన చతురత, ప్రతిభ. ఆ కార్య చతురత, ప్రతిభ, మనలో వుండన్న నమ్మకమే ఈభారం మన కప్పగించి వెళ్ళడానికి సాహసమిచ్చింది మహామంత్రుల వారికి. వారి ఆజ్ఞ వృధా పోకూడదు పోదు. వారి విశ్వాసం అన్యధా కాదు.

రాజా : గరుత్మంతుని శక్తి గద్దల కుండదని వారితోనే మనవి చేసు కున్నాను.

విద్యా : శేముషీధురంధరులు, ప్రతిజ్ఞాపాలకులు, యుగంధరులవారి శిష్యులు పొందిన మంత్ర సత్తములు అనదగిన మాటకాదు. ముఖనా ఘటనా సమర్థులు, యుగంధర మంత్రసత్తములు. వారి ప్రయత్నాలకి ఆటంకం వుండదు. వారి వ్యూహానికి తరుగుం డదు. యుగంధరులవారు ఏడిలో వున్న మూర్ఖత్వమేకాదు, విశ్వాసంకూడా పసి కట్టారు. కనకనే నమ్మి మన చేతిలో పెట్టారు. వారి ఆత్మ విశ్వాసమే మనకురక్ష. పేరిగాడు మన అవసరాలకి ఇంకా ఉపయోగపడ లేదంటే దానికి కారణం వాడి అసమర్థత కాక, మన ప్రయత్నలోపం కావచ్చును.

రాజా : విద్యానాథుల అసాధారణ శక్తి సామర్థ్యాలు నే నెరుగనివి కావు, కాని.

విద్యా : నా శక్తి సామర్థ్యానికి కానుకండవచ్చు కాని యుగంధరుల ప్రజ్ఞకి కాదు. వారి ప్రజ్ఞ మన నావహించి కార్యసాఫల్యం చేకూర్చుకోగలదు తప్పదు.

జనా : నా అవిశ్వాసానికి క్షమార్పిడిని. శలవిప్పించండి. ఏమి చెయ్యాలి.— .

విద్యా : ప్రస్తుతానికి మీరు చెయ్యగలిగిన దేమిలేదు. మీరేమి చెయ్యవచ్చు. వీడిని నాకు వదిలిపెట్టండి.

జనా : తమ వ్యూహమేమిటో.

విద్యా : వ్యూహంకాదు. కృషి. రాజుగా వ్యవహరించడానికి తగిన శక్తిసామర్థ్యాలు వీడికి కలిగించడమే.

జనా : అర్థం కాలేదు.

విద్యా : ఆకార భ్రమ ఎలానూవుంది. దూరంనించే కాదు. దగ్గరనించి చూసినా, ప్రతాపరుద్రులేనని విశ్వాసం కలిగించే ఆకారం వీడికి భగవంతుడే ప్రసాదించాడు. ఇక నాలుగు క్షణాలు సంభాషించి రాజునేనని భ్రమింప చెయ్యగల రాజరికపుచ్చెష్టలు భాష, మనంనేర్పాలి. భగవత్సృష్టికి వురుష ప్రయత్నం తోడ్పడాలి.

జనా : జ్ఞానం ఇవ్వడం మన తరమా.

విద్యా : జ్ఞానం మనం ఇవ్వలేము. అది భగవత్ప్రసాదమేకాని భ్రమకి మూలం ఆకారంగద! ఆభ్రమ చెడకుండా కాపాడుకోవాలి. వాడి భాష ఆ భ్రమని చెడగొట్టే ప్రమాదం. ఆ ప్రమాదాన్ని పరిహరించాలని మనకృషి. నోరు విప్పగానే పట్టుబడకుండా రెండుముక్కలు చెప్పి ప్రజల మన్ననలు అందుకుని పంపించే టట్టు చెయ్యాలి.

జనా : నోరువిప్పితే అపశ్రుతులు, చాకలియాస. వీడిచేత రెండు మాత్రం మాటలు పలికించడం ఎలా? కోతి చేష్టలు మాన్పించి శుద్ధమైన, రాజోచితమైన నడవడి నేర్పించడమేలా.

విద్యా : భాష ఉచ్ఛారణాత్మకం. మాట్లాడవలసిన విషయం గ్రహించే

జ్ఞాన ముండక పోవచ్చు కాని, కొన్ని మాటలు ఉచ్చారణ నేర్పవచ్చును. చిలక కే పలుకులు నేర్పడం లేదా ?

జనా : ఏ భాష తెలియని చిలక విషయంలో అది సంభవమేమో గాని, అపభ్రంశపు భాషకి అలవాటు పడిన మనిషి విషయంలో ఇది సాధ్యమా.

విద్యా : ఎందుకు సాధ్యంకాదు. మరికొంత కష్టతరం. అంతే. శిశువుకి ఉచ్చారణ, భాష, ఎలా పట్టు బడుతుందో ఆలోచించారా. పెరిగిన వాతావరణంలో, చెవిని బడుతున్న ఉచ్చారణలో, దాని భాషా, ఉచ్చారణ తయారవుతుంది. పుట్టుకకాదు, వినికిడి. స్వతఃసిద్ధం కాదు. నేర్పుకి ఫలితం మన ఉచ్చారణ. పెద్దయిన తరువాత మరో ఉచ్చారణ నేర్పడం కఠినమేగాని, అసంభవం కాదు.

జనా : వాడికి నోరు తిరగొద్దూ.

విద్యా : దానికి శాస్త్రం లేకపోలేదు. ఏ అక్షరం, శబ్దం, ఎక్కడి నించి పలుకుతుందో వ్యాకరణంలో మనకి వివరించినదే. సాధక మున సమకూరని పనులులేవు. క్రమంగా ఉచ్చారణ మారి పించవచ్చును.

జనా : తమశక్తి కాదనగలిగిన వా రెవరు.

విద్యా : నాశక్తేకాదు వాడి కృషికూడా అవసరమే. నా మీద వాడికి ఉన్న విశ్వాసమే వాడిచేత ఆ కృషిని చేయిస్తుందన్న నమ్మకం నాకుంది.

జనా : తమనమ్మకం, మాకు ప్రాణం. ప్రయత్నం ప్రారంభించండి.

విద్యా : పేరయ్యా. ఈ మహాలుదాటి పైకి వెళ్ళకూడదన్నాను గాని, ఇక్కడే చతికిలబడ మనలేదులే.

పేర : నాకు తెలవదు. కదలొద్దు. కూకొమ్మన్నరు. కూకున్నను.

విద్యా : పేరయ్యా! నీ కిప్పుడు మహా యోగకాలం. మహా ప్రభువు అవాలి. విగటిస్తే ప్రాణం పోతుంది. రాజు వవుతావో ప్రాణం పోగొట్టుకుంటావో నీ చేతిలో వుంది.

పేర : బెమ్మదేవుడా, మీ రెట్టచెబితే అట్ట చేస్తును.

విద్యా : తు. చ. అక్షరం తప్పకుండా.

పేర : అచ్చరం తప్పకుండ.

విద్యా : అచ్చరంకాదు. అక్షరం.

పేర : అచ్చరం.

విద్యా : పేరయ్యా! నువ్వు మహారాజువి. ముస్తాబు మారింది. ఉచ్చారణ మారాలి.

పేర : వుచ్చార. యేటి సెయ్యాలో సెప్పండిబాబు. వీక తెగిపోన సేసేస్తను.

విద్యా : వీక తెగిపోతే నువ్వు చేసేది యేమిలేదు. అక్షరాలా స్వచ్ఛంగా పలకాలి.

పేర : అచ్చరాలు, సొచ్చెంగా

విద్యా : అక్షరాలు.

పేర : అచ్చరాలు.

విద్యా : 'చ' కాదు. 'క్ష'

పేర : (వొత్తి) చ్చ!

విద్యా : నాలిక మడిచి, అంగటికి తగిలించి వొదలాలి, 'క్ష'

పేర : (గట్టిగా) చ్చ!

విద్యా : నా కేసి తిన్నగా చూడు. నాలిక జావు. (తన నాలిక జావి చూపిస్తాడు.) నాలిక మడిచి అంగటికి తగిలించు. (చూపిస్తాడు.)

పేర : (దగ్గరికి వెళ్ళి నోట్లోకి తొంగిచూసి, తనుకూడా నాలికలోపలికి

మడిచి, జోరుగా) చ్చ! వోరయ్యలో నాలిక మడతడిపోనా దోయ్, నాయనోయ్ (అని గెంతుతాడు).

జనా : వీడిని పుతంపెడితే నేరవగలడా!

విద్యా : తప్పు నాది. మధ్యలో కఠినాక్షరాలతో ఆరంభించకూడదు. క్రమపద్ధతిని శిక్షణిస్తే, ఫలించకమానదు.

పేర : సిచ్చించండి బాబూ, సిచ్చించండి. బుద్ధిలేనోడిని.

విద్యా : శిక్షించడం కాదు, పేరయ్యా, శిక్షణ.

పేర : సీతం. సిచ్చనే యెయ్యండి.

విద్యా : సరే నే నెప్పినట్టు అను ... అ

పేర : అ

విద్యా : ఆ

పేర : ఆ

విద్యా : ఇ

పేర : యి

విద్యా : యి కాదు ... ఇ

పేర : యి

విద్యా : నోరుతెరు. నాలిక కదపకు గొంతుక దగ్గరనించి అను.

(అనుగుణంగా పేరయ్య నోరు తెరిచిపెట్టి పలుకుతాడు)

పేర : (వెలుగు రాసిన గొంతుకతో) ... ఇ

విద్యా : మళ్ళీ ... ఇ

పేర : (కొంచెం తిన్నగా) ... ఇ

(3)

విద్యా : అదుగదీ మళ్ళీ ... ఇ

పేర : ఇ

విద్యా : భేష్ ... ఇ

పేర : ఇ

విద్యా : శభాష్. తరువాత అక్షరం... ఉ

పేర : వు

విద్యా : ఇందాకటిలాగే నోరుతెరిచి గొంతుక దగ్గరనించి రాని
వ్వాలి ... ఉ

పేర : (మొహం, వికృతంగాపెట్టి ప్రయత్నిస్తూ) ... ... పు.

విద్యా : ఉ.

పేర : (గొంతుక చీల్చుకుని) ... ... ఉ.

విద్యా : వస్తోంది ... ... ఉ.

(పేరయ్య విద్యానాథునితో 'ఉ' అంటూవుంటాడు. అంత
కంతకి 'ఉ' స్పష్టంగా పలుకుతోంది. దీపాలు నెమ్మదిగా
కాంతిహీనమయి ఆరిపోతాయి.)

(కాల గమనాన్ని సూచించడానికి కొన్ని క్షణాలు చీకటి.
తరువాత చీకటిలోనే పేరయ్య, విద్యానాథుల గొంతుకలు
వినిపిస్తాయి. ఒక్కొక్క మాట విద్యానాథుడు చెబితే దానిని
మళ్ళీ పేరయ్య తిరిగి అంటూ వుంటాడు. ఒక్కొక్కప్పుడు
పేరయ్య తప్పు పలికితే దానిని విద్యానాథుడు ఓద్ది మళ్ళీ చెబు
తాడు. కొన్నిమాటలు రెండు మూడుమార్లు అంటునేగాని,
పూర్తిగా ఉచ్చారణ కుదురదు.)

అంకము

ఈడుజోడు

ఆగమనము

ఉదాహరణ

ఇంచుమించు

(ఈ మాటవర కొచ్చేసరికి లైటు కొంచెం వెలుగుతాయి. విద్యానాథుడు ఒక కుర్చీమీద కూర్చుని మాటలు చెబుతూ వుంటాడు. పేరయ్య మరో కుర్చీమీద కూర్చుని ఒక మాట అంటే, మరోమాట పచారుచేస్తూ అంటాడు. ఒకమాటు విద్యానాథుడి నాలిక ఎలా తిరుగుతోందో చూడ్డానికి తలవంచి ఆయన మొహంలోకి చూస్తాడు.)

ఊరేగించు

ఓర్వలేమి

ఒడ్డాణము

బెషధము

(“ష” తిన్నగా పలకదు పేరయ్యకి. “బెషధము” అన్న మాటతో కుస్తీ పడుతూవుండగా మళ్ళీ చీకటి.)

(ఒక్కక్షణం నిశ్శబ్దం లేక వాద్య సంగీతం. తరువాత మళ్ళీ పేరయ్య గొంతుక వినిపిస్తుంది. పేరయ్య యిప్పుడు వాక్యాలలో పడ్డాడు. అక్షరాలు పట్టి పట్టి “శ్రీరామచంద్రుడు దశరథమహారాజు ప్రథమ పుత్రుడు” అన్న వాక్యం వల్లిస్తున్నాడు. ఉచ్చారణ గుర్తుపట్టలేనంత మారిపోయింది. “ప్రథమ, పుత్రుడు” అన్న మాటలుమాత్రం యింకా బాధిస్తున్నాయి. ఆగి, ఊపిరితీసుకుని ఆ మాటలు రెండూ ఒక్కొక్క అక్షరమూ రెండు మూడు మాట్లు అంటాడు.)

[కాంతి ఎక్కువై పూర్తిలైటు వెలుగుతాయి. నౌకరు అనుమయ్య, పేరయ్య వున్నారు.]

- పేర : అయ్యల్లో! నాలి కెండిపోనాది. దవడ నొప్పి. నే యింక అన్నేనురోయ్.
- అను : వొచ్చేస్తోంది. ఇప్పుడు మా నేస్తే మొదటికొస్తుంది. మళ్ళీ చెప్పండి.
- పేర : (నాలిక పైకిపెట్టి) యెండిపోనాదిరా. పలకలేను.
- అను : నాలిక ఎండిపోతే మంచిసిక్కుతాగి, మళ్ళీ ప్రారంభించండి.
- పేర : నచ్చత్రకుడా, సంపుతుండవురా.
- అను : విద్యానాథులవారు వొచ్చేసరికి, వాక్యమంతా చెబుతానని మాటయిచ్చారు. ఆయన కిచ్చినమాట తిరిగిపోకూడదు.
- పేర : బుద్ధి బుద్ధి. బెమ్మ దేవుడికిచ్చిన మాటకి తిరకానులేదు. తీసుకురాయేన్ మంచిసీలు.

(అనుమయ్య మంచిసిక్కు యిస్తే, తాగి మళ్ళీ ప్రథమ, వృత్తుడు, అన్నమాటలు అక్షరక్రమంగా పలికి, తరవాత వాక్యమంతా ఒక్కమాట తప్పులేకుండా అంటాడు నేర్చుకున్న భాషలా కనిపించినా ఉచ్చారణ స్వచ్ఛంగా వుంది.)

- అను : శభాష్. బాగా వచ్చింది.
- పేర : నీ మెప్పెవడికి కావాట్రా యెదవ నాయాలా !

(మాటలో విద్యానాథుడు ప్రవేశం)

- విద్యా : పేరయ్యా. ప్రభువుల నోటినుంచి వెలువడవలసిన తీట్టే అది?
- పేర : ఛమించాలి, అపరాదం.
- విద్యా : (పేరయ్యని అనుకరిస్తూ) ఛమించాలి, అపరాదం, రెండు మాటలు తప్పుగానే ఉచ్చరించావు, అవునా,
- పేర : చిత్తం.

విద్యా : వొచ్చిన మాటలే మరిచిపోతే ఎలా ?

పేర : యెదవబుర్ర అన్నీ మరిచిపోద్ది.

విద్యా : ఆ బుర్రని అదువులో పెట్టుకోవాలి. మరిచిపోనివ్వకూడదు.

పేర : శానమాట్లు బుద్ధిసెప్పెన, మల్లి మరిచిపోద్ది. (బుర్రమీద మొట్టికాయ వేసుకుంటూ) బెమ్మదేవుడికి కోపమొస్తది. మరిచిపోకు.

విద్యా : సరే. ఇప్పుడుచెప్పు. ఆ మాటలు ఎలా పలకాలి.

పేర : యే మాటలండి. (కిందకి మీదకి చూస్తూ, తికమకబడుతూ) యెరిక రావడంలేదు.

విద్యా : (జ్ఞాపకంచేస్తూ, పేరిగాడు ఉచ్చరించిన రీతిగా) ఛమిం చాలి. అపరాధం.

పేర : తప్పు తప్పు. గ్యాపక మొచ్చింది. క్షమించాలి. అపరాధం.

విద్యా : భేష్. నేర్చుకున్నవి మరిచిపోయి, మళ్ళీ మొదటికి రాకూడదు.

పేర : చిత్తం.

విద్యా : ఏ ముక్కయినా, జ్ఞాపక ముండదనితోస్తే మరో పదిమార్లు పల్లించు.

అను : ప్రభువువారు ఏదైనా గట్టిగా జ్ఞాపక ముంచుకోవాలంటే గుండీలు తీస్తారులెండి. అది అప్పుడు మెదడులో కాక పోయినా, మోకాళ్ళలోనైనా గట్టిగా పట్టుకుపోయి జ్ఞాపక మొస్తుంది !

విద్యా : హాస్యానికి సమయంకాదు, అనుమయ్యా.

అను : నోరుజారింది క్షమించాలి.

విద్యా : సరే (పేరయ్యతో) నే చెప్పిన వాక్య మొచ్చిందా ?

పేర : వో. (ధీమాగా) శ్రీరామచంద్రుడు దశరథమహారాజు ప్రథమ పుత్రుడు.

విద్యా : శభాష్. పేరయ్యా. ఈవిధంగా కృషిచేస్తే, నీయోగం అడ్డ గల వారెవరూవుండరు.

పేర : అయితే యెల్లొనుందన్నమాట.

విద్యా : యెల్లిమాట యెత్తకూడదు నే చెప్పేదాకా. అసంగతి మరచిపోకూడదు.

పేర : చిత్తం.

విద్యా : మాటలు నేర్చినట్టే చేప్టలూ నేరవాలి. తమరు ప్రభువులు. సింహాసనముమీద ఆసీనులు కండు.

(పేరయ్య అమాట తిరిగి చెప్పాలనుకుంటాడు)

పేర : సింహాసనముమీద ఆసీనులుకండు.

విద్యా : నే చెప్పినమాట తిరిగి చెప్పమనడంలేదు. చెప్పినట్టు చెయ్య మంటున్నాను.

పేర : చిత్తం.

విద్యా : వెళ్ళి సింహాసనముమీద కూర్చో.

(పేరయ్య కుర్చీమీద కూర్చుని అలవాటు చొప్పున కాళ్ళు పైకెత్తి మఠం వేసుకోబోతాడు. విద్యానాథుడు ముక్కుమీద వేలేనుకుంటాడు. నాలికకరుచుకుని పేరయ్య కాళ్ళు కిందకిపెట్టి తీవిగా కూచుంటాడు. నౌకరు విననకర్ర తీసుకుని వినరడం ప్రారంభిస్తాడు.)

విద్యా : నువ్వు రాజువి. మహారాజువి.

పేర : సాకలోళ్ళందరు ... ..

విద్యా : మాట జాగర.

పేర : బుద్ధి బుద్ధి. చాకలివాళ్ళండరూ...

విద్యా : కేవలం చాకలివాళ్ళ రాజువే కాదు. నువ్వు యీ మండలానికి రాజువి. ప్రతాపరుద్రమహారాజుగారి ప్రతినిధివి. నువ్వే ప్రతాపరుద్ర మహారాజుగారిలా వ్యవహరించాలి.

పేర : బాబోయ్. పెతాపరుద్ద... ..

విద్యా : (కొట్టినట్టు) మాట జాగ్రత్త.

పేర : (సరిదిద్దుకొని) ప్రతాపరుద్ర

విద్యా : (మాటలో అందుకుని) మహారాజులా వ్యవహరించాలి. ఈ సింహాసనపు గౌరవ మర్యాదలు కాపాడాలి. నీ నడవడికి దేవతలే హర్షించి, నీ యోగం ఫలప్రదంచేసి, నీ యెల్లని నీకు ప్రసాదించాలి.

పేర : వా, రె, నా రంగ.

విద్యా : కాదు. లేచి నమస్కరించి... ..ఉ... (పేరయ్య లేస్తాడు) నమస్కరించి (శిరస్సువంచి నమస్కరించే భంగిమలో విద్యా నాథుడు నించుంటాడు. పేరయ్య అనుకరిస్తాడు.) మహా ప్రసాదం అనాలి.

పేర : మహాప్రసాదం.

విద్యా : శుభమస్తు. తిరిగి ఆసీనులు కండి.

(ఈ మాట తప్పుచెయ్యకుండా తీవ్రంగా కూచుంటాడు పేరయ్య.)

విద్యా : మీరు అలవరుచుకోవలసినది అనువైన చేష్ట. ప్రతి చేష్టలోనూ తీవి. అనువైన చేష్ట అంటే, ఎప్పుడు ఏమి

చెయ్యాలో నేర్చుకోడం. తీవి అంటే పనిచేసే వద్దతి, రీతి నేర్చుకోడం. అర్థమయిందా? నడక మొదలు శయనందాకా ప్రతి పని నేర్చుకోవాలి. కళ్ళు, చెవులు శ్రద్ధగా అవ్పగించి. చూసి, విని నేర్చుకోవాలి.

(సింహాసనముమీద వొంగిపోయిన నడుముతో కూర్చున్నాడు పేరయ్య. విద్యానాథుడు వెళ్ళి నడుము నిటారుగా పెడతాడు. తర్వాత ఎదురుగా నించుని చూస్తూవుంటే పేరయ్య నడుము జారుతుంది. నిటారుగా కూర్చోమని విద్యానాథుడు సంజ్ఞచేస్తాడు. పేరయ్య సరిదీసుకుని కూర్చుంటాడు. ఒక్క క్షణం తీక్షణంగా చూస్తూ బాగుందని ఆమోదనగా విద్యానాథుడు తల పంకిస్తూవుంటే, దీపకాంతి తగ్గి, దీపాలు ఆరిపోతాయి.

కాల గమనాన్ని సూచించడానికి కొన్ని క్షణాల చీకటి. వెనక వీణానాదం. తరువాత తిరిగి దీపకాంతి. పేరయ్య సింహాసనంమీద పూర్వంలాగే కూర్చుని వున్నాడు.)

విద్యా : శిక్షణ పరిసమాప్తి అయింది. తమరు ప్రభువులన్న సంగతి కలలోనైనా మరవకూడదు.

పేర : అలాగే.

విద్యా : సేవకా, ప్రభువులకు అభివాదం చెయ్యి.

అను : జయము జయము మహారాజా.

పేర : (ఒక క్షణం ఆలోచిస్తూ ఏమనాలో పాలుపోక వుండిపోతాడు. తరువాత ఒక్కొక్క అక్షరమూ పలుకుతున్నా స్వచ్ఛంగా) ఏమి విశేషము?

విద్యా : విజయోస్తు, రాజేంద్రా.

పేర : (ఇహ సంకోచంలేదు అదేపద్ధతిలో) రండు మంత్రసత్తమా! అసీనులుకండు.

విద్యా : జనార్దనమంత్ర సత్తములు తమ దర్శనానికై వేచియున్నారు. వారిని రమ్మని సెలవా ?

పేర : ఓ సెలవే.

విద్యా : మితంగా; అవసరమయినంతవరకే భాషించాలి. అది మరవ కూడదు.

పేర : మరవను.

విద్యా : దర్బారు ఏర్పాటు చేయించడానికి ఇక ఏ అభ్యంతరమూ లేదు. ఈవార్త జనార్దన మంత్రానికి చెప్పిరావాలి.

పేర : చెప్పిరండి.

విద్యా : (అశీర్వాదిస్తూ) శుభమస్తు.

పేర : (తీవిగా) నమస్కారము.

విద్యా : విజయోస్తు (దీవించి వెళ్ళిపోతాడు)

(పేరయ్య కుర్చీమీద అలానే కూర్చుని వుండిపోతాడు.

సేవకుడు విసరడం మరిచిపోతాడు. కునికిపాట్లు పడుతున్నాడు.)

పేర : సేవకా

అను : (ఉలిక్కిపడి) చిత్తం ప్రభూ

పేర : యిసర్రా, నాయాలా !

అను : తప్పు తప్పు, ప్రభువు లనదగినమాటకాదు.

పేర : నాకు తెల్లేంటిరా. యెదవ (తీవిగా) సేవకా, విసురుమురా.
(సేవకుడు విసరడం ప్రారంభిస్తాడు) వీణ వాయించమను.

(వెనుకనుంచి వీణానాదం వినిపిస్తుంది)

వీటనుకున్నావ్. గికనూడు మన తమాసా.

(త్వరితంగా తెర)

రెండో అంకం

[ఓరుగల్లులో, ఓ విధిలో ఓ యిల్లు. థిల్లీ సుల్తాన్ గారి సర్దారు ముస్తఫాఖాన్ అతని నొకరు నజీర్ ఖాన్ మాట్లాడుకుంటున్నారు.]

ముస్తఫా: మూడురోజుల్లా వాకబ్ చేస్తున్నాం నజీర్ ఖాన్. రహస్యం ఏమీ చిక్కలేదు ! నిజం ఏమీ తెల్పడంలేదు.

నజీర్ : జీ నహీ, సర్కార్.

ముస్తఫా: పెతాపరుద్దర్ రాజు ఢిల్లీలో బందీ అంటే నహీ రాజు వరంగల్ కోటలో వున్నారు. ఢిల్లీలో బందీరాజు నహీ. చాకల్ వాడు. చాకల్ వాడు అని శికందర్ వజీర్ వార్కి పుకార్ తెల్సింది. ష్వయంగా చూసి కన్నెట్టి రమ్మని హుకుమ్. ష్వయంగా చూసి కన్నెట్టడానికి మమ్మ వొచ్చామ్. కాని రాజాకి దర్షనం కావాలంటే దొర్కాదు. రాజా నిజంగా కోటలో వున్నాడు లేడు తెల్సేది లేదు.

నజీ : వున్నారు అని నగ్రంలో అంతా అంటారు సర్కార్.

ముస్త : ఆ ఖబర్ నమ్మేది వుంది, లేదు, సందేహం వుంది నజీర్. రాజావార్కి యెవరు చూశారు ?

నజీ : నహీ సర్కార్. వార్కి యిప్పు యెవరు చూడలేదు. వార్కి వేటాలో గాయాల్ తగిలి ఎవరికి దర్షనం యిచ్చేదిలేదు. దర్బార్ కి వొచ్చేదిలేదు.

ముస్త : ఢిల్లీలో రాజు కన్పిస్తాడే. వరంగల్లో రాజు కన్పించడే. ఢిల్లీలో కన్పించేది రాజు లేదు. వరంగల్లో కన్పించనివాడు రాజు. క్యాబాల్ హా.

నజీ : వరంగల్లో వో చాకల్ వాడు రాజుగార్కి బరాబర్ వున్నాడు. వాడ్కి రాజుచెప్పి పట్టుపోయార్ అని వుకార్.

ముస్త : అరె. ఆ ఖబర్ మాకి తెల్సు. దాన్ని పరీచ్చచేసి నిజం కన్నెట్లు వాలా వుద్దేశంమీద వరంగల్ వొచ్చాం సంగతి మొడల్ చెప్పిందిలేదు ?

నజీ : జీ హా. చెప్పిందివుంది.

ముస్త : చాకల్ వాడు అస్సల్ వున్నాడులేదు. వాకబ్ చేసినావ్.

నజీ : చేశాను సర్కార్. పేరిగాడు నామ్ కా చాకలివాడు వుండే వాడు చాలామందికి తెలుసు. వాడ్కి దూరంనుంచిచూస్తే రాజు బరాబర్ కన్పించేది వుంది. అంటారు సర్కార్.

ముస్త : ఇప్పు వాడు వుండేది లేదా ? ఏమి అయినాడు.

నజీ : ఇప్పు గాయబ్ అయిపోయినాడు సర్కార్. వాడ్ని రాజు అనుకొని ఢిల్లీ పట్టునిపోయారు. మేం వాడ్ని తీస్కా వొచ్చి నీకు వాపస్ యిస్తాం అని యుగందర్ మంతిరి వాడి పెళ్ళాన్ని చెప్పి వారూ గాయబ్ హోగాగయా సర్కార్.

ముస్త : పెళ్ళాన్ని నువ్వు చూశావ్. బాత్ చీత్ చేశావ్.

నజీ : బాత్ చీత్ చేసిందిలేదు కాని, చూశాన్ సర్కార్. మొగ్గు కన్పించడంలేదు అని యేడస్తుంది. దాన్ని రాజమహల్ నించి రోజూ ఖానా వస్తుంది. ఫికర్ నహి. నీ మొగ్గు యిప్పు ఢిల్లీ మే ఖుశీగా వున్నాడు. జల్దీ వొస్తాడు. వాడ్ని తీస్కురావటాన్ని యుగందర్ మంతిరి ష్వయం వెళ్ళారు అని ఖబర్ వొస్తుంది.

ముస్త : అరె అలా. దీంతో యేదో మోసంవుంది. పందేహంలేదు. చాకల్ వాడ్కి వాపిన్ కోసం యుగందర్ మంతిరి స్వయం వెళ్తారు! మనం రాజాగార్కి స్వయం దర్శనం చేసి, ఇక్కడ వుండేది ప్రెతాపరుద్దర రాజు అవును లేదు సంగతి కన్నెట్టాలి !

నజీ : ఇప్పుడు రాజావారు ఎవరికి చూసేదిలేదు. కాని వార్కి గాయాల్ మాన్తున్నాయ్. నాల్గయిదు దినాల్లో దర్బార్ చేస్తార్ అనుకుంటున్నారు సర్కార్.

ముస్త : జర్నల్ పడితే నాలు దినాల్ కాదు. నాలు నెలు వుంటాం. రాజాకి స్వయం చూడందే ఢిల్లీ వాపిన్ నహి.

నజీ : సర్కార్ స్వయంగా రాజాకి చూడడం సులభంకాదు. రాజాకి దర్శనం కావాలంటే జనార్దన్ మంత్రి హుకుమ్ కావాల, విన్నాను.

ముస్త : హర్కత్ నహి. జనార్దన్ మంత్రికి ఫేటీచేసి రాజాకి దర్శనం యిప్పించమని అర్జీ పెట్టుకుంటాం.

నజీ : జనార్దన్ మంత్రి హుకుమ్ యిస్తాడు నమ్మకంలేదు. ఆయన్చి చాలా అనుమానం. కబడ్డార్ వుండాలి. ఆయన్కి దూరం వుండడం మంచిది చెప్పారు, సర్కార్.

ముస్త : అరె ఫికర్ నహి. జనార్దన్ మంత్రికి అనుమానం వుంది. మన్ని ఇంకా జాస్తి అనుమానం వుంది. జనార్దన్ మంత్రి ఒక్క కన్నుతో మన్ని పరేచ్చ చెస్తాడు. మన్ని రెండు నహి, నాలు కళ్ళు పెట్టు చూస్తాం. మన్ని నక్కచూడిరి జిత్తుల్ వేస్తాం.

నజీ : జీహ. తమ్మి చాలా గొప్పబుద్ధివుంది. పందేహంలేదు. లేకిన్ మనం వార్కి దేశంలో వున్నాం. వార్కి చేతిలో వున్నాం కన్న కబడ్డార్ గావుండాలి చెప్పాను సర్కార్.

- ముస్త : టీక్ హై. కబడ్డార్ వుంటాము. లేకిన్ బయం చేసేదిలేదు. జనార్దన్ మంత్రికి చూసి, మాకి దర్షనం యిప్పించవాలా. జబర్దస్తీ చేస్తాము.
- నజీ : యిశ్శాన్ రావుకి సల్లాతీసి, జనార్దన్ మంత్రికి చూసేది మంచిది సర్కార్. యిశ్శాన్ రావు మన్ని పహాయం చేస్తాడు చెప్పాడు.
- ముస్త : అచ్చా, అచ్చా. మనం యిశ్శాన్ రావుకి సల్లాతీస్తాం. యిశ్శాన్ రావుకి యిల్లు నీకూ తెల్సు ?
- నజీ : తెల్సు, సర్కార్.
- ముస్త : ఛలో. ఆయన్ని భేటీచేసి.
- నజీ : నేను అక్కడికి వస్తాను. మీరు మా యింట్కి రావొద్దు చెప్పారు సర్కార్.
- ముస్త : యెప్పు వస్తాను చెప్పాడు.
- నజీ : వీలు చూస్కు వస్తాను చెప్పారు.
- ముస్త : అరె అల్లా. మన్ని కామ్ జరూర్. ఆయన్ని ఎప్పుడు వీలుకోసం మనం ఆగవాలా వీలులేదు. ఆయన్ని మనం తొందర చెయ్యవాలావుంది.

(పైన తలుపు తట్టిన చప్పుడు)

- నజీ : యిశ్శాన్ రావు వచ్చినట్టుంది సర్కార్.
- ముస్త : బహుత్ అచ్చా. తీస్కురా.

(నజీర్ వెళ్ళి విశ్వాసరావుతో ప్రవేశిస్తాడు.)

- నజీ : సర్కార్. యే హై యిశ్శాన్ రావుజీ : యిశ్శాన్ రావుజీ, యే హై హమారా బడా సర్దార్ ముస్తఫాఖాన్జీ.

ముస్త : సలామ్.

విశ్వా : సలామ్.

ముస్త : కూర్చోండి. యిశ్శాన్ రావుజీ.

(విశ్వాసరావు కూర్చుంటాడు)

ముస్త : తమరిది గొప్ప పేరు విన్నాని తమ్మి యింటికి వచ్చి సలామ్ చెయ్యవాలా అన్నంటే త్రమే మా యింటికి వస్తారు చెప్పాడు నజీర్. తమరు మా యింటికి వచ్చారు. బహుత్ కుషీ.

విశ్వా : తమరిని కలుసుకోడమూ నాకూ సంతోషమే.

ముస్త : మాకి మీది ఒక్క సహాయం జరూరు కావాల యిశ్శాన్ రావుజీ.

విశ్వా : చెయ్యదగిన, చెయ్యగలిగిన సహాయమైతే అలాగే చేస్తాను.

ముస్త : తమ్మి చెయ్యలేని సహాయం కాదు. ఛోటా కామ్. బిల్ కుల్ ఛోటా కామ్.

విశ్వా : చెప్పండి.

ముస్త : మాకి మీ రాజావార్కి దర్శనం చెయ్యవాలా వుంది. అది మీరు ఏర్పాటు చెయ్యవాలా.

విశ్వా : మా రాజావారితో మీ కేమిపని. ఎందుకు వారి దర్శనం ?

ముస్త : కాం కుచ్ నై. ప్రతాపరుద్దర రాజాసాహెబ్ బహుత్ దిల్ దారా రాజా విన్నాం. వార్కి ఈ కళ్ళతో చూస్తాం. ఈ చెవుల్తో వింటాం. ఫిర్ రాజావార్కి సుల్తాన్ వారి సలామ్ చెబుతాం.

విశ్వా : మహారాజ దర్శనం ఏర్పాటు చేయించడం నా పని కాదు. అది జనార్దన మంత్రిగారి పని.

- ముస్త : మీరు జనార్దన్ మంత్రికి కాస్త సిఫారస్ చేస్తే.
- విశ్వా : నుల్లాస్ వారి సలాములు అందజెయ్య వొచ్చిన సర్దారులకి మహారాజావారి దర్శనానికి ఒకరి సిఫారసెందుకు.. జనార్దన్ మంత్రిని కలుసుకొని మీ వొచ్చినపని చెప్పండి. సమయం కనిపెట్టి ఆయనే ఏర్పాటుచేస్తాడు.
- ముస్త : అది చాలా ఆలస్యంగా కావొచ్చు మాకీ పనితోందరవుంది. జల్దీ భేటిచేసి ఢిల్లీ వాపస్ వెళ్ళవాలా పనివుంది.
- విశ్వా : ఈ విషయంలో నా శిఫారసు అవసరమూలేదు. దానివల్ల ప్రయోజనమూ ఏమీ వుండదు. మీకూ నాకూ అనవసర పరిచయం వున్నట్లు తెలిస్తే మీకూ నాకూకూడా ప్రమాదం. గోళ్ళతో పోయేకార్యానికి గొడ్డలి ప్రయోగించడం తెలివితక్కువతనం.
- ముస్త : అచ్చా అచ్చా. మనదిన్నేహం బిల్ కుల్ రహస్యం. జనార్దన్ మంత్రికి మేం స్వయంగా అర్జీ పెట్టుకుంటామ్.
- విశ్వా : సరే, కాని ఆయన అవలిస్తే పేగులు లెక్కపెట్టగలడని మరిచిపోకండి.
- ముస్త : మర్చిపోం.
- విశ్వా : మరి వెళ్ళనా (లేస్తాడు) నావల్ల నేదో చాలా సహాయం కావాలన్నారు. ఇంతేనా నే చెయ్యవలసిన సహాయం ఇంకేమీ లేదుగా.
- ముస్త : కుర్చోండి భాయీ. కూర్చోండి. మీ సహాయం పూరాగా కావాలి.
- విశ్వా : చెప్పండి చల్లకొచ్చి ముంతదాచి ప్రయోజనంలేదు.
- ముస్త : మీ రాజాగార్కి విషయంలో కొంత సందేహంవుంది.
- విశ్వా : సందేహమా.

ముత్త : మీరు రాజాకి యీమద్దె కూకారు ? మాకు చెప్పండి.

విశ్వా : నేనూ రాజావారిదర్శనం ఇంకా చేసుకోలేదు. వేటలో గాయపడి, కోలుకొంటున్నారు. రాజసౌధంలో ఆంతరంగిక పరిచారకులకి, జనార్దన విద్యానాథులకితప్ప వయివా రెవరికి రాజదర్శనం లేదు.

ముత్త : యిద్యానాథుడు కోన్ హై.

విశ్వా : మంత్రి యుగంధరుల సోదర ప్రాయులట. మహావిద్వాంసులు. జ్యోతిషవేత్తలు. వేటలో గాయపడిన రాజస్థితి గమనించి యుగంధర మహామంత్రికి చెప్పినవారు.

ముత్త : గాయాల్ లో వొచ్చింతర్వాత, మీరు ప్రతాపరుద్దర రాజావార్కి చూసిందిలేదు ?

విశ్వా : లేదు.

ముత్త : తర్వాతకూడా యెప్పుడు చూసిందిలేదు ?

విశ్వా : లేదు.

ముత్త : క్యాభాయి. మీరు కిత్నా బడా ఉద్యోగి ! మీకిగూడా రాజాకి చూసేదాన్ని యీలు లేదు ?

విశ్వా : దానికేం. వైద్యులజ్ఞు. ఉల్లంఘించరానిది.

ముత్త : అయితే మీరు రాజాకి యెప్పుడు చూస్తారు భాయి. అస్సల్ చూస్తారు, లేదు ?

విశ్వా : ఎందుకు చూడను. ఆరోగ్యం కోలుకొని దర్బారు చేసినప్పుడు నాకు రాజదర్శనం తప్పదు.

ముత్త : జనార్దన్ మంతరికి అన్నీ తెల్వాలి. మీకియేమీ తెల్వకూడదు. జనార్దన్ మంతరి మీ కంటె గొప్పవాడు వుండాలి. క్యా బాత్ హై, భాయి.

- విశ్వా : అవి మా ఆంతరంగిక విషయాలు. మీ కెందుకు ?
- ముస్త : ఠీక్ హే. అవన్నీ మీకీ ఆంతరంగిక్ విషయాలు. మీకీ జరూరిత్ లేదు. ప్లీహంకన్గ్ అడ్గినామ్. ఛమించాలి.
- విశ్వా : పరే. ఈ మాటుకి క్షమించాము. ఇంతకీ మీకు కావలసిందేమిటో తెల్పలేదు.
- ముస్త : మీరు రాజాకి పరీచ్ఛగా చూసి, రాజామే కుఛ్ ఫరక్ హెలాగా మాతో చెప్పాల.
- విశ్వా : తీవ్రంగా గాయపడిన రాజులో కొంత బలహీనత ఎలానూ కనిపిస్తుంది.
- ముస్త : ఆది కాదు భాయీ! అస్సల్ రాజు వున్నాడు లేదు. మీకు షందేహం వుంది, మీకీ చెప్పాలి.
- విశ్వా : నాకు షందేహం ఎందుకు వుంటుంది ?
- ముస్త : తమ్మి తెలిసే వుంటుంది. మీ రాజాకి బందీ తెచ్చాను ఢిల్లీకి అంటారు వజీరు వలీఖాన్. అది రాజా నహి, చాకలి హే అని మా వజీర్ శికందర్ సాహెబ్ వారికి ఖబర్. నిజం క్యాహే తెల్సుకురావాల మా వజీర్ సాహెబ్ వారి హుకుం. దాన్ని కోసం మేము వచ్చాం. మీకీ రాజాకి భేటీ జల్దీ అవుతుంది లేదు. మీరు చూసి, నిజం చెప్పవాలా.
- విశ్వా : షందేహ మేముంది. మీ వలీఖాన్ మా చాకలిని వట్టుకు పోయి ప్రతాపరుద్ర మహారాజే అని సుల్తాన్ వారికి చూపించినసంగతి మాకూ తెలుసు.
- ముస్త : మీరు రాజాకి స్వయంగా చూసి, షందేహంలేదు. మా రాజా యిక్డేవున్నారు అని మీకీ చెప్పండి. అప్పుడు మీకీ నిజం నమ్మకం వస్తుంది.
- విశ్వా : యుగంధర మహామంత్రిల కృషి ఫలితంగా ఆ సంగతి మీ సుల్తాన్ వారికి ఢిల్లీలోనే తెలుస్తుందిలేండి.

ముస్త : దాన్ని ముందు మన్ని యిక్కడ తెలియవాలా. నిజం యేమి తెలుసుకోవాలా జరూరు.

విశ్వా : తెలుసుకుని ప్రయోజనం ?

ముస్త : నిజం తెల్సుకోడానికి ప్రయోజనం, నిజం తెల్సుకోడం భాయి !

విశ్వా : అలాగా, అంత నిష్కామ పరిశోధనా.

ముస్త : ఢిల్లీకి వక్కుపోయింది చాకలి నిజం అయితే వాడికి విడిచి పెట్టేస్తాం.

విశ్వా : అది ఎలానూ తప్పదు. చాకలివాడిని రాజలాంఛనాలతో పోషించడం మీకే దండుగ.

ముస్త : రాజావార్కి ఛమాపణ చెప్పకుంటాం.

విశ్వా : అదీ తప్పదు.

ముస్త : బస్. నిజం తెల్సుకోడానికి ప్రయోజనం చెప్పాం !

విశ్వా : ఇక్కడ కాకపోయినా, ఢిల్లీలోనైనా మీకు నిజం తెలియక పోదు కాని ఇక్కడే అనిజం తెలుసుకోవలసిన అవసరం తేల్చ లేదు. సరేలెండి. అవసరం మీది. ఎంతవరకు విడమర్చి చెప్పగలరో అంతవరకే సహాయం చెయ్యగలను. రాజావారిని దర్శనం చేసుకున్న తరవాత నాకేమైనా సందేహాలుంటే మీకు తప్పకుండా చెబుతాను.

ముస్త : కోపం వచ్చింది కనబడుతుంది.

విశ్వా : కోపంకాదు. నిజమే చెబుతున్నాను. నా సహాయం కావాలన్నాడు. మీ అవసరమేమిటో తెలిస్తేనేకాని, మీకు సలహా ఎలా చెప్పగలను. సహాయం ఏమి చెయ్యగలను. సరే, వెళ్ళివస్తాను.

ముస్త : అరెరె కూర్చోండి, భాయీ కూర్చోండి. (విశ్వాసరావు కూర్చుంటాడు) మేము ఢిల్లీకి పంపిస్తామి చాకల్ వాడు. ఇక్కడ రాజువున్నాడు అని మేము నమ్మేదిలేదు. ప్రెతాపరుద్దర్ రాజు ఢిల్లీలో బందీలోవున్నారు, మాకి నమ్మకం వుంది. ఇక్కడ కాయర్ ఎవరూలేదు. నైతో, చాకలినాడికి దాచి, రాజు చెప్తారు. కన్న మీకి అస్సల్ రాజుకి చూపించేదిలేదు. మాకి అన్నానంపుంది యిశ్వాసరావుజీ! మీరు తొందరచేసి, రాజాకి చూపించు పేచీపెత్తె అస్సల్ సంగతి బయల్కి వస్తుంది.

విశ్వా : దానివల్ల మీ కేమిలాభం.

ముస్త : తమ్మి నమ్మి పంగతి పూరా చెప్తున్నాన్ యిశ్వాన్ రావుజీ! మాకి పూరా పహాయం చేస్తాను వాగ్దానం చెయ్యవాలా.

విశ్వా : అలాగే.

ముస్త : నుల్తాన్ వార్కి హమారా వజీర్ వల్లిఖాన్ బహద్దర్ పె బహుత్ విశ్వాన్ హై. ఇది చెడ్డొట్టడాన్ని శికందర్ ఖాన్ ప్రయత్నం చేస్తాడు. ఇప్పుడు రాజుకి తేలేదు. చాకల్కి తెచ్చాడు పుకార్ చెప్తాడు. నుల్తాన్ వార్కి దిల్ మే పందేహంపెట్టి వార్కి మన్ను విరిచి గొప్ప అవుదాం చూస్తున్నాడు శికందర్. వాడ్కి కుట్ర సఫాచెయ్యకపోతే, వల్లిఖాన్ సఫా అయిపోతాడు. మన్నికూడా ప్రేమాదం. ఇక్కడ రాజు లేడు ఒక్కేళ వున్నాడు; వాడు రాజా నహి చాకల్ హై చెప్పేదాన్ని మీ మద్దత్ కావాలా!

విశ్వా : ఇదా సంగతి. దానివల్ల నాకు లాభం.

ముస్త : హమారా వల్లిఖాన్ బహదూర్ అబ్ జీత్ జాయెగా, వార్కి ఎవరూ అడ్డు వుండేదిలేదు. అడ్డుమనుసులు అంతా సఫా సఫా. వో ఖుద్ సుల్తాన్ బన్ జాయెగా వార్కి

మమ్మ బడా వజీర్. మాకూ షహాయంబేస్తే, మీకీ బడా మంతిరి.

విశ్వా : సరే, ప్రయత్నిస్తాను.

ముస్త : మీకు తల్లుకుంటే జరూర్ అవుతుంది.

విశ్వా : సరే, సరే. కాని మీకు ఒక్క సలహా. మీరు యీ నగరంలో వున్నట్టు జనార్దనుడికి యీవర కె తెలిసివుంటుంది కనక అతనిని కలుసుకుని, చాకలిని ఢిల్లీ పట్టుకుపోయి నందుకు మహారాజు దర్శనం చేసుకుని క్షమాపణ చెప్పకో దానికి వాచ్ఛామనీ, దర్శనం యిప్పించమనీ కోరండి. పట్టుకుపోయినది చాకలా, రాజా అన్న అనుమాన నివృత్తి కోసం వాచ్ఛినట్లు ఏలేశమూ కనిపించకూడదు. చాకలినే పట్టుకుపోయినట్లు నమ్మకంగా తెలుసుకుని, క్షమాపణ కోరి నష్టపరిహారం యివ్వదలచినట్లు నచ్చేటట్లు చెప్పాలి. లేదా, జనార్దనుడు మిమ్మల్ని వెయ్యికళ్ళతో కనిపెడుతూనే వుంటాడు. మీ యెత్తులేమీ ఫలించవు. జాగ్రత్త.

ముస్త : తెల్సింది. మీరు మేము చెప్పినవని చేస్తారు ?

విశ్వా : చేస్తాను. సమయం కనిపెట్టిచేస్తాను. కాని నాతో సంప్రదించకుండా మీరేవనీ చెయ్యకూడదు.

ముస్త : జరూర్. మీసల్వాపైన తప్పకుండా నద్చుకుంటాం.

విశ్వా : ఒక్క అడుగు తప్పువేశారా, మీ ప్రాణాలకి మొచ్చు ! జాగ్రత్త.

(అని వెళ్ళిపోతాడు)

ముస్త : నజీర్ !

నజీ : జీ సర్కార్.

ముస్త : యిశ్కాన్ రావు చెప్పినట్లు మనం యిన్వాలా చెబుతాడు.
వాడ్కి మన తజాఖా తెల్సినట్లులేదు.

నజీ : జీ సర్కార్.

ముస్త : వీడ్కి మనం ఉపయోగించి తర్వాత సఫా !

నజీ : అంతే సర్కార్.

ముస్త : వాడ్కి ఓకంట కన్నెట్టివుండాల నజీర్.

నజీ : జూర్, సర్కార్.

ముస్త : మన్ము యిష్ట యెల్లికి కల్సుకోని, దాన్ని చేత పేచీ పెట్టించ
వారి నజీర్. దాన్ని యిల్లు నీకుతెల్పు చెప్పావు. యిల్లు
చాలాదూరంవుందీ? దాన్ని యిక్కడ్కి తీసువస్తావు
నజీర్.

నజీ : దాన్ని యిల్లు దగ్గరవుంది; దూరంలేదు సర్కార్. లేకిన్
వొస్తుంది లేదు తెలియదు.

ముస్త : థిలీనించి నీ మొగ్గుకి ఖబర్ తెచ్చాను చెప్పు. జూర్
వొస్తుంది.

నజీ : మీకు మంచి వూహతట్టింది, జీహ. మొగ్గుకి ఖబర్ చెప్తాము
అంటే జూర్ రావాల సర్కార్,

ముస్త : లోదాదో. ఛనంలో రావాల.

నజీ : ఆరఛనంలో వస్తాను సర్కార్. (పరుగెత్తి వెళ్ళిపోతాడు)

ముస్త : థిలీమే రాజా బందీ. ఇక్క గొడ్వల్ గొడ్వల్ హనుకున్నామ్
లేకిన్ యిక్క బిల్కుల్ తక్కి ఫ్ నె. రాజువున్నాడు లేదు, కిసీ
కో ఫికర్ నె. శాయద్ చాకల్కి నిజం పట్టుపోయాం అను
మానం వేస్తుంది. తోబా తోబా. థిలీలో నిజంచాకల్ వుంటే
మన్ని యిజ్జత్ పోతుంది. ప్రాణాల్కి బదామోసం. దాన్ని

మందు వెయ్యాలా. అల్లా యెల్లిమన్ని చెప్పినమాట వింటుంది చెయ్యాలా!

(ఎల్లి, నజీర్ ప్రవేశం)

నజీ : యెల్లివచ్చింది సర్కార్.

ముస్త : బహుల్ కుషీకి బాత్ హా. ఆవో ఆవో. జైరో.

ఎల్లి : మా వెట్టున్నడో ముంగల సెప్పయ్యాయ్. ఆనక కూకుంటును!

ముస్త : మావ కోన్ హా.

నజీ : మొగ్గుకి మావ విలుస్తుంది సర్కార్.

ముస్త : అచ్చా. మావ అంటే మొగ్గువున్నాడు.

నజీ : అందరు మావలూ మొగ్గులులేదు సర్కారు. దీన్ని మొగుడు మామ.

ఎల్లి : తురక యెవవసచ్చినోళ్ళు నా మావనెందుకు అట్టుకుపోయిన రయ్యాయ్. ఆడు మిమ్మల్నేం జేసిండు. మీ జోలి కెట్టు వచ్చిండు. మిమ్మల్ని తిట్టిండా, కొట్టిండా, యేం జేసిండు. మీరు ఆడిని యేంబాధలు పెడుతుండరో నా పేనం పోతుండది. సెప్పయ్యా. మావ ఎట్టుండడు?

ముస్త : గభరావో మత్ యెల్లి. నీ మొగ్గుకి కుచ్ ఫర్వానహి. రాజా గార్కి బరాబర్ మర్యాదల్ జర్గుతున్నాయ్.

ఎల్లి : నా మావనెప్పుడు అంపెస్తరు. ఆడినేం జేస్తుండరు, అసలు ఆడు మీ కెందుకయ్యాయ్.

ముస్త : నీ మొగ్గు మాకు అవసరంలేదు. నీ మొగ్గు తెలిసివుంటే వాడ్కి తీస్సుపోయేది లేదు. లేకిన్ వాడ్కి రాజు అనోక్కని పట్టుపోయారు. రాజు మాఫిన్ ఖానాపీనా. సత్ బందో

బస్తు హోతాహా. నీ మొగ్గు మహారాజు బరాబర్
వుంటారు విన్నాను. అది నీకు తెల్సేదిలేదు

ఎల్లి : నాకు తెల్సు. నా మావ నారాజేగ.

ముస్త : వోనై. చూసేందుకు ప్రెతావరుద్దర మహారాజు బరాబర్
వుంటారు.

ఎల్లి : వో మావా నీకు రాజుగారి బట్టలువేస్తే, నువ్వె రాజుంటవు
అని నేనె అంటును. దిష్టి తీస్తును.

ముస్త : దిష్టి క్యాహై ?

ఎల్లి : నీ లాటివోళ్ళ కళ్ళుపడి, పెమాదం రాకుండ తీస్తును.

ముస్త : ఏమి తీస్తవు.

ఎల్లి : మిరవకాయలు.

ముస్త : అరె అల్లా. మిర్పకాయలు ! క్యా.

ఎల్లి : తురకోడికి నే చెప్పలేనురోయ్. నా మావ తెప్పదిస్తవో
నువ్వు చెప్పు !

ముస్త : ఒకే దుస్తుల్ తొడ్డి, ప్రెతావరుద్దర రాజుకి నీ మొగ్గుకి
వక్క వక్కల్ నిల్పేడితే నీ మొగ్గుకి గుర్తుపెద్దావ్?

ఎల్లి : యేటయ్య. యెట్టంటి బట్టలు యేసుకున్న నా మావని నేను
పట్టక సూపియ్యగల్గురోయ్.

ముస్త : నీమావ అనోని రాజుకి నువ్వు పట్టుంటే నీకియ్యెగుర్తు.

ఎల్లి : అదిచెప్పిందుకుకాదు. నామావని నాకిచ్చెయ్యండయ్యాయ్.

ముస్త : అది రహష్య ప్రదేశంలో వుండీ !

ఎల్లి : తురకముండావోడ. అయ్యన్ని నీ తెందుకురా. నా మావని
నా కిచ్చెయ్యరోయ్.

ముస్త : నువ్వు మావకి యెట్లు కన్నదావ్. మాకు చెప్తానని, నీకు వావన్ యిచ్చేది కైనా.

ఎల్లి : నే కితకితలెడ్త. మావ నవ్వావుకో లేదు యిరగబడినవ్వుతడు. నా మావని చూపించరోయ్.

ముస్త : అచ్చా, వోహై నీకి గుర్తు. నీకి మొగ్గు కావాలవుంటే మమ్మ చెప్పినట్లు రహస్యం వుంచవాల. వుంచుతావు.

ఎల్లి : వుంచుతను.

ముస్త : ఊక్. నువ్వు నీమొగ్గు గాయబ్ అయిం తర్వాత రాజా గార్కి దర్శనంచేసిందిలేదు.

ఎల్లి : లేదు.

ముస్త : మమ్మ చెప్పింది చేప్తే, నీకి మొగ్గు జల్లి వావన్ వస్తాడు.

ఎల్లి : చెప్పయ్య, చెప్ప. చేస్తును.

ముస్త : నువ్వు మొదల్ రాజాకి భేటి అడ్డు. ఇక్క రాజా నీమొగ్గు వున్నాడు లేదు. కన్నెట్టి నాకే చెప్ప.

ఎల్లి : నామావ ఢిల్లీలో వున్నాడు. యుగంధర మంత్రి చెప్పిండు.

ముస్త : అది నిజంలేదు. నాకు హన్మనంవుంది నీ మొగ్గుకి యిక్క దాచి ఢిల్లీమే వున్నారు చెప్తారు తోచింది.

ఎల్లి : నా మావ, యీ వూళ్లో వుంటే బందిఖానాలో వున్నకూత లగెత్తుకు నాదగ్గరికి వచ్చుండు. ఈవూళ్ళోలేదు. ఢిల్లీలో వున్నాడు. నా మావని నాకిచ్చెయ్య రయ్యాయ్.

ముస్త : ఛిల్లావోమల్, మన్ని చెప్పింది యిస్కపోత నీ మొగ్గుకి ప్రెమాదం. (పీక తెగిపోతుందని నడించి చూసిస్తాడు)

ఎల్లి : అయ్యల్లోయ్. నీ పొదలట్టుగుంటు. నా మావకి పెమాదం వొద్దు. నువ్వు చెప్పింది యినుకుంటు?

ముస్త : బరాబర్ యాద్ రఖో. మన్ని చెప్పింది నువ్వు యిన్సు, ఆ ఛనం నీ మొగ్గుకి పెమాదం మిర్పకాయల్, గిర్పకాయల్, దిష్టి సే తప్పించేండ్కు నహి.

ఎల్లి : వింటును. తురకయ్యోయ్. వింటును నువ్వు చెప్పింది చేస్తును.

ముస్త : బహుత్ అచ్చ. తబ్ నీ మొగ్గు జల్ది నీకి వాపన్.

ఎల్లి : ఏం చెయ్యల చెప్పయ్య!

ముస్త : నీకి కష్టంలేనిపని జనార్దన్ మంత్రికి తచ్చనంచూసి, నాకి రాజాకి దర్శనం జరూరుకావాల చెప్పు. దర్శనం అయేవర్లు యింట్కి వెళ్ళేదిలేదు చెప్పు.

నణి : వార్కి దగ్గర కూచోని, జోరు, జోర్సే యేడ్వాలి. నహితో నీకు రాజాకి దర్శనం యిచ్చేదిలేదు.

ముస్త : రాజాకి దర్శనం చేసినప్పుడు బరాబర్ దేఖో. నీకి రహస్యం గుర్తు దేఖో. కిత్ కితా పెట్టి, నీమావ అవును లేదు. ఫిర్ మాకిచెప్పు, దోదిన్ మే నీ మొగ్గు నీయింట్లో వాపన్.

ఎల్లి : అట్టగె నయ్యోయ్, నువ్వు చెప్పినట్టు చేస్తును. నామావనేం జెయ్యకు.

ముస్త : లేకిన్ యీసల్ల మన్ను చెప్పాం. దూస్రా యెవరికి చెప్పేది కూడదు. చెప్తే నీ మొగ్గుకి అక్ద, నీకి యిక్ద, ప్రెమాదం,

ఎల్లి : ఎవరికి గని చెప్పను.

ముస్త : తబ్ జావ్. రాజాకి దర్శనం చేస్కోని వాపన్ ఆవ్. నీకి పైసా కావాలి చెప్పు మాకి.

ఎల్లి : నీపైసలు నా కెందుకయ్యాయ్. దండిగ నా దగ్గరున్నయ్. నా మావని నా కిచ్చేస్తా, నే నిస్తును పైసలు నీకు !

ముస్త : వహవ్వా, నువ్వు బహుత్ అచ్చా ఔరత్ హూ. మాకి బడాయిష్టం అయింది.

ఎల్లి : నీ యిష్టం నీ బీబీ మీద చూపిచ్చుకొ. నా కొద్దురోయ్ తురకాడ.

నజీ : నీకి వొల్లు దగ్గరపెట్టు మాట్లాడు.

ఎల్లి : మీ వొల్లు మీ దగ్గరెట్టుకు మాట్లాడితె, నావొల్లు నాదగ్గరె వుంటుదిరోయ్.

ముస్త : గుస్సాక్ పాత్ నై, నీకి మా షహాయం వుంది. మాకి నీ షహాయంవుంది. మీకి మాకి స్నేహంవుంది. జగదాలేదు. దీన్ని మర్చిపోకు, నజీర్ ఖాన్, యెల్లికి ఘర్ మే యిడ్చిపెట్టి జల్లీ వాపన్ ఆవ్.

ఎల్లి : నాకు ఈ సాయబయ్య ఎంతొద్దు.

ముస్త : మల్లీ మన్ని భేటి, నజీర్ నీకి వాకబ్ చేస్తాడు ?

ఎల్లి : తురకోడు యింటికొస్తా తంట. నేనె వచ్చి చెబుతును యీదిని అంపకు.

(అని వెళ్ళి పోతుంది)

నజీ : యెల్లికి నోరు మంచిదిలేదు సర్కార్.

ముస్త : లేకిన్ తెల్వివుంది కన్నడుతుంది నజీర్. దీన్ని రెండు కళ్ళు కన్నెట్టివుండాలా తోస్తుంది నజీర్.

నజీ : జీ హా.

ముస్త : తో కన్నెట్టి వుండు.

(నజీర్ఖాన్ సలామ్ పెట్టి బయటికి వెళ్ళిపోతాడు.)

ముస్త : యిశ్కాన్ రావు; యెల్లి యీ రెండుమనుష్యుల్ని పెట్టి మన్ను
కామ్ పురూ చేశాము. అల్లా, నీకి కటాచ్చం మాకి వుంటే,
దేఖో, మన్ని తడాఖా. దుష్మన్ సబ్ కి, సఫా సఫా.

(అని దురుసుగా వెళ్ళిపోతాడు.)

(తె ర)

మూడో అంకం

[దర్బారుగది : జనార్దనుడు ఒక్కడూ పచారు చేస్తూ వుంటాడు.]

జనా : పేరిగాడికి శిక్షణ పూర్తి అయింది. పేరయ్య ప్రతాపరుద్రుడై దర్శన మివ్వగలడు. ఈ రోజున దర్బారు చేయించమని విద్యానాథుల ఆదేశం. ఒకమారు అంతరంగికంగా దర్బారు జరిపి ఫలితం పరీక్షించినతరువాతనే బహిరంగ దర్బారు ఏర్పాటు చెయ్యడం మంచిదేమోనని నే సందేహం వెలిబుచ్చినా అవసరంలేదన్నారు. వా రెంత ధైర్యమిచ్చినా, నాకు గుండె నిబ్బరం కలగడంలేదు. సభ వేగులవారితోటే ఏర్పాటుచేశాను. వ్యవహారం తిన్నగా నడవకపోతే పై వారికి ప్రవేశం రద్దు. బెడిసినా ప్రమాదంలేదు. విద్యానాథులవారి కిది కోపకారణమేమోగాని రాచకార్యాలు వారికి కొత్తగదా ! అదనున క్షమాపణ చెప్పుకోగలను.

(సైనికుడు ప్రవేశం.)

జనా : అన్ని ద్వారాలవద్దా సైన్యం కాపలా వుందా ?

సైని : చిత్తం.

జనా : సవి ప్రారంభించినతరువాత సంకేతవాక్యం చెప్పనివాడికి ఎవరికి నా అనుమతిలేక లోనికి ప్రవేశంలేదు.

సైని : చిత్తం. చాలా సేపటినించి ఢిల్లీ సుల్తాన్ వారి సర్దార్ ముస్తఫా ఖాన్ తమ దర్బానానికి వేచియున్నాడు. ప్రవేశపెట్టమని శలవా ?

జనా : బెడద ప్రారంభమయింది. నా జాగర అనవసరం కాదన్న మాట. సరే రమ్మను.

(నౌకరు బయటికి వెళ్ళుతాడు. ముస్తఫా ప్రవేశించి సలాముచేస్తాడు.)

ముస్త : జనార్దన్ మంత్రి చాలా గొప్ప మంత్రి అని ఢిల్లీలోకూడ తమ్మి చాలాపేరు. ఈరోజు తమ్మి దర్బానం చేస్తున్నాం. మాక్ బహుత్ కుషీఅయింది.

జనా : కూర్చోండి, కూర్చోండి. (ఉభయులూ కూర్చుంటారు) తమరిని కలుసుకున్నందుకు నాకూ చాలా అనందంగానే వుంది. ఈ ప్రాంతాలకి తమ రేపనిమీద విచ్చేసినట్టు.

ముస్త : ఖాన్ పనిలేదు.

జనా : పనిలేకనే యింతదూరం పనిగట్టుకు వచ్చారా.

ముస్త : ఖాన్ పనిలేదు చెప్పితే అసల్ పనిలేదు అర్థంకాదు. సులభం. పనివుంది.

జనా : మిమ్మల్ని ఇక్కడికి రప్పించిన ఆ సులభమైన పని ఏమిటో !

ముస్త : పని సులభం, కాని గొప్పదివుంది. కన్న సుల్తాన్ వారు నాకి పిల్చి, ముస్తఫా ఖాన్ నువ్వు ష్వయంగా వెళ్ళు అని హుకుమ్ యిచ్చినాల్.

జనా : అయితే శలవివ్వండి ఆ పనేమిటో.

ముస్త : మా సుల్తాన్ వార్కి మీ రాజావారితో స్నేహం కలపాల. చాలాదినాల్ కొరకవుంది,

జనా : హరించదగిన కోరికే.

ముస్త : కన్న తమరు ఒక్కమాటు ఢిల్లీ దయచెయ్యాల రాజావార్కి కోరవాల అని మా సుల్తాన్ వారి హుక్మమ్.

జనా : సుల్తాన్ వారితో స్నేహం చెయ్యడానికి మా రాజావారు ఢిల్లీ రావాలా. ఇదేమి కోరిక.

ముస్త : మాసుల్తాన్ వార్కి స్నేహం ముఖ్యం. అది ఢిల్లీలో నహితో వరంగల్లో. దోస్తీ మే మా యింట్కి మీరు, మా యింట్కి మేము. రాజావార్కి ఢిల్లీ రావడం యిష్టంలేదు; సుల్తాన్ వారు వరంగల్ వస్తారు.

జనా : ఏమైనా స్నేహం మాత్రం తప్పదంటారు. అందుకనే కాబోలు మాసీమలో రహస్యంగా జొరబడి మా చాకలి వానిని బందీగా పట్టుకు పోయింది. స్నేహం చేస్తేనేగాని మీ చాకలివాని ప్రాణాలు తీస్తామని బెదిరించటానికి కాబోలు ఈ రాయబారం.

ముస్త : భూల్ హుయి. సుల్తాన్ వార్కి ఖుశీచేస్తామని బుద్ధితేనిసర్దార్ అ పనిచేసినాడు తెలిసింది. సుల్తాన్ వార్కి గుస్సా వచ్చింది. ఖరాబ్ పనిచేసినారు అని తిట్టినారు. రాజావార్కి ఛమా పణచెప్పి, స్నేహంచెయ్యవాలి కోరుతున్నారు.

జనా : తప్పు తెలుసుకున్నప్పుడు మా చాకలిని తిరిగి మాకు అప్ప జెప్పడం మీవిధి.

ముస్త : చాకల్కి తప్పుకుండా వాపన్ చేస్తాం మంత్రజీ. రాజాగార్కి చాకల్కి, రాజాలా మర్యాదచేస్తున్నాం. మర్యాదచేసి వాపన్ చేస్తాం. లేకిన్ శిరఫ్ వాపన్ చేస్తే సుల్తాన్ వార్కి ధిల్ ధండా అయ్యేదిలేదు. రాజావార్కి స్నేహం కావాల.

జనా : మీ సుల్తాన్ వారితో స్నేహం చేసుకోవాలన్న అత్రుత

మా రాజుగారికి దేశపోవొచ్చును, స్నేహానికి బలవంత
మేమిటి ?

ముస్త : బల్వంతం లేదుకాని, మా సుల్తాన్ వారు బహుత్ అచ్చా
సుల్తాన్. మీ రాజువారు ఒక్కమాటు భేటీచేసి మాకు
కలిపివుంటే స్నేహం విడిచిపెట్టేదిలేదు. తమ్మి అజ్జ సుల్తాన్
వారికి వారంగల్ రమ్మంటే ఖుశీగా వస్తారు.

జనా : వాద్దొద్దు. సుల్తాన్ వారు అంత శ్రమ పడవలసిన అవసరం
లేదు. దేనికైనా కాలం, కర్మం కలిసిరావాలంటారు. రాజు
గారికో సంప్రదించి సుల్తానువారికి కబురుచేస్తాం.

ముస్త : రాజువారికి దర్శనం చేస్కుని మా సుల్తాన్ వారికి కోర్కె
అందజేస్తాం. వారికి భేటీ యిప్పించమని మాకి అర్జీ.

జనా : ప్రస్తుతం రాజుగారి దర్శనం, బహుశా అసంభవం.

ముస్త : రాజుగారు దేశంలో లేరు ?

జనా : లేకేం, వున్నారు. వేటలో తగిలిన గాయాలనించి కోలు
కొంటూ విశ్రాంతి తీసుకుంటున్నారు.

ముస్త : గాయాల్ తగిలినయ్. బడా ఆఫ్ సోన్ కి బాత్. సుల్తాన్
వారికి వింటే చాలా విచారం పడ్తారే. రాజుగారికి దర్శనం
చేసి, మాకి సలాం చెప్పి ఛమాపంచెప్పి, రాజుగారికి
గాయాల్ తగినందుకు సుల్తాన్ వారి విచారం చెప్పి, వారి
స్నేహం కోరిక చెప్పి అరఛనంలో మేము యెళ్ళిపోతాం.
మా భేటీ వారికి యేమీ చరమ వుండదు.

జనా : వైద్యుల అజ్జ ఉల్లంఘించడానికి వీలులేదు. వారి దర్శనం
లభించడానికి మరికొంతకాలం పట్టవచ్చును. కేవలం యీ
సందేశం చెప్పడానికి మీరు అనవసరంగా పని చెడువుకుని
వరంగల్ లో వుండవలసిన అగత్యంలేదు.

ముస్త : మన్ని వేరువని యేమిలేదు జనార్దన్ మంతిర్జీ. సుల్తాన్ వార్కి కోరిక మాకి హుకుమ్. రాజావార్కి చూసి, షందేశం చెప్పు అన్నారు సుల్తాన్ వార్. రాజావార్కి సూద్దం మాకి అస్సల్ పని. దూస్రా పనిలేదు. ఇక్కడవుండి రాజావార్కి చూసి, ఫిర్ వాపస్.

జనా : వారికి స్వస్థత చేకూరి దర్ఖనమిచ్చేందుకు కొన్ని వారాలు పడితే.

ముస్త : హార్ కత్ నై. తొందర్గా యిప్పిస్తే, తొందర్గాపోతాం. అవసరంఅయితే వారాల్ వుంటాం.

జనా : అంతేగాని రాజుగారి దర్ఖనంకానిదే కదలనంటారు. అది మీ యిష్టంలో లేదని మరిచిపోకండి.

ముస్త : మా యిష్టంకాదు మంతిర్జీ. తమ్మి చిత్తం, మర్చిపోం. లేకిన్ ఢిల్లీ సుల్తాన్ వారు స్నేహం చేస్తాం అంటే నకో అనేది మంచిది లేదు. తమరు మర్చిపోకూడదు జనార్దన్ మంతిర్జీ.

జనా : మీ హెచ్చరింపుకి కృతజ్ఞుడి. మరిచిపోను.

ముస్త : అయితే రాజావార్కి భేటి చేసి.

జనా : ఆలోచించి కబురుచేస్తాను.

ముస్త : మాకి తెల్సింది, యీరోజు రాజావారు దర్బారు చేసేది వుంది. యీరోజు దర్బార్ కు మాకి దర్ఖనం యిప్పించాలి కోరతాం. మాకి రెండుఫనాల్ చాలు.

జనా : అర్థమయింది. వదిమాట్లు చెప్పవలసిన అవసరంలేదు. సమయం కనిపెట్టి సంగతి చూస్తాం.

ముస్త : ఈ దినే.

- జనా : సరే సరే. వీలయితే ఈ రోజునే.
 ముస్త : మేము మీ పిచ్చుకోసం వేచివుంటాం.
 జనా : అలాగే.
 ముస్త : తో, సలాం జనార్దన్ మంత్రిగారికి, సలాం !
 జనా : సలాం. సలాం.

(ముస్తఫా వెళ్ళిపోతాడు.)

- జనా : ఎవరురా అక్కడ.

(సైనికుడు ప్రవేశం.)

భేతాళరావుగారిని సత్వరం రమ్మను. (సైనికుడు వెళ్ళిపోతాడు.) ముస్తఫా రాక, సుల్తాన్ సందేహాన్ని సూచిస్తోంది. రాజుని ప్రదర్శించమని యీ విధంగా ఒత్తిడి, యుగంధురులవారినించి ఇంకా కబురులేదు—నూచసలేదు.

(భేతాళరావు ప్రవేశించి నమస్కరిస్తాడు. జనార్దనుడు ప్రతి నమస్కారం చేస్తాడు.)

- జనా : రాజదర్శనం కోసం ముస్తఫా వేచిఉన్నాడు. వాడి ఆచోకి ఏమైనా తెలిసిందా ?
 భేతా : వల్లిఖాన్ అంతరంగికుడు. ఢిల్లీకి పట్టుకుపోయినది రాజా, చాకలా అన్నది నిర్ధారణచేసుకుని రమ్మని పంపగా వచ్చినాడు.
 జనా : ఎందుకింత ఆత్రుత !
 భేతా : తెలివితక్కువపని చేసినందుకు పరస్పర నిందలు. సుల్తాను పరివారంలో చీలికలు. అంతఃకలహాలు.
 జనా : తెలిసింది. కనకనే అపాయమని తెలిసికూడా రాజదర్శనానికి అంతపట్టుదల. ముస్తఫా జారిపోకుండా....

భేతా : ప్రమాదంలేదు. అవసరమయినప్పుడు పట్టి బందీ చెయ్యమని ఈవర కే ఆజ్ఞ యిచ్చాను.

జనా : సంతోషం. ఈ నాటిదర్బారుకి ఇంకా ఎందరుతోసుకు రానున్నారో. వేగుని ద్విగుణీ కృతం చేయించు.

భేతా : చిత్తం. (అని వెళ్ళిపోతాడు.)

జనా : నా సన్నాహాలన్నీ సిద్ధం. పేరయ్యస్థితిఏమిటో. అనుమయ్యా.
(అనుమయ్య ప్రవేశిస్తాడు.)

జనా : అయ్యగారేరీ?

అను : ముస్తాబై ఆదిలో తయారుగా వున్నారు.

జనా : విద్యానాథులుకూడా వున్నారా !

అను : లేదు. ఒక్కరే వున్నారు.

జనా : నేను వొచ్చాను. రమ్మనిపిలు.

అను : విద్యానాథులు వొచ్చి పిలుస్తేనేగాని బయటకిరానని అందరికీ చెప్పమన్నారు.

జనా : అలాగా. నేనే లోపలికి వెళ్ళి పలకరిస్తాను అయితే.

(అని గదివైపు నడవబోతాడు.)

అను : (అడ్డుతగిలి) క్షమించాలి. విద్యానాథులని తప్ప ముందు ఎవరినీ తమవద్దకు రానివ్వద్దన్నారు.

జనా : నన్నుకూడా రానివ్వద్దని ఆజ్ఞ !

అను : సేవకుడిని, క్షమించాలి. తమరినికూడా రానివ్వద్దని ఆజ్ఞ.

జనా : ఎంతధైర్యం. దీనికికారణం ?

అను : దీక్షపట్టాను. విద్యానాథులవారు వొచ్చి ఆ దీక్ష విడగొట్టాలన్నారు.

జనా : దీక్ష ; విద్యానాథులని పిలుచుకురా.

అను : (పైకి వెళ్ళబోతూ) వారే వస్తున్నారు.
(సరస్వతీ ప్రార్థనశ్లోకం చదువుతూ విద్యానాథుడు ప్రవేశం.)

జనా : అభివాదం మహాకవి.

విద్యా : విజయోస్తు. రాజుగారి ముస్తాబు పూర్తిఅయి తయారుగా వున్నారా.

అను : వున్నారు. తమకోసమే యెదురు చూస్తూ వున్నారు.

జనా : దీక్షపట్టాను. మిమ్మల్నితప్ప ఎవరినీ తన గదిలోకి రానివ్వ కూడదని ఆజ్ఞ యిచ్చాడుట. మీరే వెళ్ళి ఆ దీక్ష విడిపించుకు తీసుకురావాలి. వెర్రిచేష్టలు పోయినట్టు లేదు.

విద్యా : (చిరునవ్వుతో) దీక్షపట్టి ఏకాగ్రత సాధించడం వెర్రిచేష్టలు కాదు జనార్దనా (అనుమయ్యతో) నేనొచ్చి, దీక్ష విడిపించి తీసుకొస్తాను. నువ్వు అక్కడే వుండు.

(అనుమయ్య లోపలికి వెళ్ళిపోతాడు.)

గాభరా పడవలసిన అవసరంలేదు జనార్దనా.

జనా : తమ ప్రతిభ నే నెరుగనిదికాదు కాని, ఒకమాటు అంతరంగి కంగా దర్బారు జరిపితే క్షేమమేమోనని మరోమారు మనవి చేసుకుంటున్నాను.

విద్యా : అవసరంలేదు. బహిరంగంగానే దర్బారు జరపవచ్చును.

జనా : మనవారే కాదు థిలీనించి సుల్తాన్ వారి వజీర్, ముస్తఫా ఖాన్ కూడా ఈ నాటి దర్బారులో దర్శనానికి వేచి ఉన్నాడు.

విద్యా : అభ్యంతరంలేదు. తప్పకుండా దర్శనానికి విలపించండి.

జనా : తమ ఆజ్ఞ.

విద్యా : నా ఆజ్ఞకాదు. యుగంధగా మాత్యుల ప్రతిభ,

జనా : నా సందేహ దౌర్బల్యాన్ని క్షమించాలి. పేరయ్య రాజరీవి ప్రదర్శించవచ్చును గాని తాను ప్రతాపరుద్ర మహారాజునే నని పరుల కేవిధంగా స్వయంగా చెప్పగలడు !

విద్యా : తన మేలుకోసం యెల్లి ప్రాణసంరక్షణార్థం తానే ప్రతాపరుద్ర మహారాజునని పరులయెదుట ప్రవర్తించి, వారిని వరిభ్రమింప చెయ్యాలని నా ఆదేశం. ఆ విధంగా తానే ప్రతాపరుద్ర మహారాజై ప్రవర్తిస్తాడని మన గౌరవం, రాజకుటుంబ గౌరవం, దేశ ప్రతిష్ఠ కాపాడతాడని నాకు విశ్వాస ముంది. ఇది చరిత్రలో మున్నెన్నడూ కనివిని యెరుగని పరివర్తన. కాకతీయ సామ్రాజ్యానికి శ్రీరామరక్ష. యుగంధరామాత్యుల ఆశీస్సు ప్రభావం. దీక్షవిడిపించి వొస్తాను.

(లోపలికి వెళతాడు.)

జనా : (మోకరించి) యుగంధరా ! మీ అర్థవిశ్వాసం నాలో కూడా కొంత ప్రవహింపచెయ్యండి.

(సైనికుడు ప్రవేశించి)

సైని : జయము జయము జనార్దనమంత్రికి. తమ దర్శనంకోసం విశ్వాసరావుగారు దయచేశారు.

జనా : రమ్మను.

(జనార్దనుడు వెళ్ళి కుర్చీమీద కూర్చుంటాడు. విశ్వాసరావు ప్రవేశం.)

జనా : కూర్చో. క్షేమమా ?

విశ్వా : మేము క్షేమమే. మహారాజుల దర్శనభాగ్యంలేక, వారి క్షేమం తెలియకె అతుతగా వుంది.

జనా : వారు పూర్తిగా ఆరోగ్యం కోలుకున్నట్టే.

విశ్వా : సంతోషం. కాని అంతరంగికులకు మాకూ వారి దర్శనం యింతవరకూ లభించకపోవటం అందోళనకరంగా వుంది.

జనా : అందోళన అనవసరం.

విశ్వా : అందోళన వారి ఆరోగ్యాన్ని గురించే కాదు. మమ్మల్ని దూరంగా వుంచుతున్నారే అని.

జనా : (తీక్షణంగా చూస్తూ) వైద్యుల ఆజ్ఞ ఉల్లంఘించరానిది కదా! కేవలం నిన్నుమాత్రం దూరంగా వుంచలేదు. నేను మహారాజుని దర్శించి నాలుగు వారాలయింది.

విశ్వా : వారి దర్శనభాగ్యం మా కింకా యెంతకాలానికో!

(మాటలో విద్యానాథుడు ప్రవేశం.)

విద్యా : ఈ రోజునే!

(జనార్దనుడు, విశ్వాసరావు లేచి విద్యానాథుడికి నమస్కరిస్తారు.)

విద్యా : (విశ్వాసరావుతో) కుశలమా?

విశ్వా : తమదయవల్ల.

విద్యా : ఆ యుగంధర మహామాత్యుల ప్రతిభవల్ల ననండి.

విశ్వా : దానికి సందేహంలేదు.

జనా : రాజదర్శనం కాకుండా నేను ఆపివుంచుతున్నానేమోనన్న అనుమానం విశ్వాసరావుకి కలిగింది. నా అదృష్టం బాగుంది. ఈనాడే వారికి రాజదర్శనం లభిస్తుందని తమరు శల విచ్చారు.

విద్యా : నీమీద అనుమానమా. ఇది తగని పరిణామం విశ్వాసరావు!

విశ్వా : క్షమించాలి నాకు కలిగినది అనుమానంకాదు, ఆత్రుత.

విద్యా : ఈనాటితో సందేహాలన్నీ సమసిపోతాయి. సభ ఉపక్రమించవచ్చును. మహారాజుని తోడ్కొని వస్తాను వైచికులని పిలిపించి సిద్ధం చేయించు.

(లోపలికి వెళ్ళిపోతాడు)

జనా : సేవకా! వైచికులని రమ్మను. కూర్చో విశ్వాసరావు.

విశ్వా : అనుమరెడ్డికూడా ప్రభువువారి దగ్గరానికి అత్రుతతో వేచి ఉన్నాడు. అతనిని కూడా పిలుచుకురానా.

జనా : తప్పకుండా.

(విశ్వాసరావు వెళ్ళిపోతాడు. వైచికుడు, మార్దంగికుడు, మరెడ్డికూడా ప్రేక్షకజనమూ ప్రవేశించి కూర్చుంటారు. తరువాత సేవకుడు ప్రభూ యిటు, యిటు అంటూవుంటే రాజవేషంలో పేరయ్య, వెనక విద్యానాథులు ప్రవేశం. అందరూ లేచి నుంచుని అభివాదం చేస్తారు. పేరయ్య ఏమిచెయ్యాలో తెలియనట్టు నిల్చునిపోయి, విద్యానాథుడికేసి చూస్తాడు.)

విద్యా : ప్రభువువారు సింహాసనముమీద ఆసీనులు కావాలి.

(పేరయ్య వొంగి విద్యానాథుడి కాళ్ళు తనకళ్ళ నద్దుకుంటాడు.)

విజయోస్తు. ప్రభూ! విజయోస్తు.

(పేరయ్య వెళ్ళి తీవిగా సింహాసనముమీద కూర్చుంటాడు. జనార్దన ప్రభృతులు ఇంకా నించునే వున్నారు, జనార్దనుడిని చూసి, కన్నుగీటి ఒక్కొక్క అక్షరం పలుకుతూ)

పేర : కూర్చుండుము జనార్దనా, కూర్చుండుము.

(ఉచ్చారణ స్వచ్ఛంగా వుంటుంది.)

జనా : (నిర్వాంతపోయి) చిత్తం. (కూర్చుంటాడు)

పేర : గురుదేవా, తమరు

విద్యా : కూర్చుంటాను (కూర్చుంటాడు)

పేర : మిగతా అందరూకూడా కూర్చోవొచ్చును.

విద్యా : జనార్దనా. ఇక కార్యక్రమానికి ఉపక్రమించ వచ్చును..
ప్రభువువారు సిద్ధంగానే వున్నారుగదా !

పేర : అవును.

జనా : వీణావాదనతో సభ ప్రారంభిద్దామా.

పేర : సరే.

(వైడికుడు శ్రుతి సరిచేసుకుంటాడు. పేరయ్య నిశ్చలంగా
కూర్చుంటాడు.)

వైడి : ప్రారంభింపమని శలవా.

పేర : అభ్యంతరం లేదు.

వైడి : ఏమి వాయింపమని తమకోరిక.

(పేరయ్యకి ఏమి చెప్పాలో తెలియక ఒక్కక్షణం విద్యా
నాథుల కేసి చూస్తాడు. విద్యానాథుడు జవాబు చెప్పమని
తలవూపి హెచ్చరిస్తాడు.)

పేర : ఒక చక్కని కీర్తన వాయించండి.

వైడి : (చిరునవ్వుతో) చిత్తం.

(ఒక కీర్తన వాయిస్తాడు. ప్రేక్షకులు అప్పుడప్పుడు
వహవ్యా అంటారు. వాయిస్తున్నంతసేపూ, చిరునవ్వు తప్ప
చలనం లేకుండా వింటాడు పేరయ్య.)

వైడి : (ముగించి) ప్రభువువారికి నచ్చినట్టు లేదు.

పేర : నచ్చినది. చాలా బాగున్నది.

వెణి : మరి యొకటి వాయింపుమని శలవా ?

పేర : సమయమున్నదా జనార్దనా ?

(జనార్దనుడు ఈమాటు నిజంగా చకితుడైపోతాడు. కొంత హర్షంతో)

జనా : లేదుప్రభూ. చాలా కార్యక్రమముంది. సేవకా ! గాయకులని ప్రవేశపెటు.

(గాయకులు ప్రవేశిస్తారు. రాజుకి దండంపెట్టి కూచుంటారు.)

గాయ : ఉపక్రమింపమని శలవా !

పేర : పాడండి.

గాయ : మా యత్త, మా యత్తగారు
నన్ను దోలుక పో వొచ్చినారు,
ఊళ్ళోనున్న ఓ కుమ్మరయ్యా
పచ్చికుండలు ఎదురంగదేరా.
ఊరుతిరిగె ఓ జంగపిల్లి
దోవకడ్డంగ నువ్వన్నచావె.
ఊళ్ళోనున్న ఓ సాకలన్నా
పచ్చిబట్టలు ఎదురుంగదేరా.
వాడనున్న ఓ యక్కలారా
ఒక్కతుమ్మన్న తుమ్మరారే”మాయత్త.”

(పాట తేలికగా అర్థమయింది కనక తలవూపి కొంచెం అనందిస్తాడు కాని, ఇంతలో అది రాజసభలో పాడవలసిన పాట కాదని గుర్తించి తీక్షణంగా చూస్తాడు. పాట మధ్యలో ఆపేసి)

పేర : రాజసభలో పాడవలసిన పాటకాదు. ఒక చక్కని గీతం అలపించండి,

(అందరూ చకితులవుతారు)

గాయ : అపరాధం క్షమించాలి.

పేర : ఈ మాటకి క్షమించాను. ఇలాటి తప్పులు చెయ్యకూడదు.

గాయ : చిత్తం. చెయ్యము.

పేర : వ్రారంభించండి.

(శాస్త్రీయమైన ఒకపాట పాడతాడు గాయకుడు.)

పేర : చాలా బాగుంది. ఈ బహుమానం తీసుకోండి.

(మెడలో నున్న హారం తీస్తాడు. గాయకుడు సగౌరవంగా దానిని పుచ్చుకుని కళ్ళ నద్దుకుంటాడు. సైనికుడు ప్రవేశించి)

సైని : విశ్వాసరావుగారూ, అనుమరెడ్డి వొచ్చారు. దర్శనం కావాలంటున్నారు.

పేర : రమ్మను.

(విశ్వాసరావు అనుమరెడ్డి ప్రవేశం)

పేర : రండి, రండి.

విశ్వా : ప్రభువువారికి కుశలమా ?

పేర : ఆ కుశలము కనకనే దర్బారు. కూర్చోండి.

(విశ్వా, అను - కూర్చుంటారు)

పేర : విశేషాలేమిటి ?

అనుమ : (కొంచెం వెటకారంగా) వానలూ, అవీ సక్రమం గానె కురుస్తున్నాయి ప్రభూ !

పేర : అలాగా, ఆసంగతి చెప్పడానికే వచ్చారా !

(అనుమరెడ్డి తెల్లబోతాడు)

విశ్వా : క్షమించాలి. ప్రభువువారికి నివేదించడానికి కొత్తవిశేషా లేమీలేవు. తమ ఆరోగ్య విషయమై ప్రజలు చాలా ఆందోళన పడ్డారు. ఇప్పుడు తమకి స్వాస్థ్యం చేకూరినదని విని సంతోషాంతరంగులైనారు.

పేర : సంతోషము.

విశ్వా : నాకూ తమదర్శనం లభించలేదని కించపడిపోయాను ప్రభూ! ఒక్కమాటు దర్శనం చేసుకుని మనస్సు నూరటపరుచుకోవాలన్న కోరిక బలీయమై జనార్దన మంత్రాని ఒత్తిడి చేసినందుకు క్షమార్హుడిని.

జనా : ప్రభువువారిని దర్శించుకోవాలన్న ఆకాంక్ష వారి ఆశ్రీతులందరికీ సహజమే. నీ ఆత్రుత నాకు తెలుసు. కాని వారి విశ్రాంతికి భంగంకలగకూడదన్న ఆజ్ఞ దాటరానిది. నేను అసహాయుడను.

పేర : అవును.

విశ్వా : తెలిసికొనలేక చేసిన తప్పినదానికి క్షమించమని ప్రార్థన.

(పేరయ్య జనార్దనుడికేసి చూస్తాడు. జనార్దనుడు తల ఊపుతాడు.)

పేర : సరే క్షమించాము.

విశ్వా : కృతజ్ఞుణ్ణి.

(సైనికుడు ప్రవేశించి) జయము జయము ప్రభువారికి. ఢిల్లీ సుల్తాన్ సర్దారు. ముస్తఫాఖాన్ తమ దర్శనానికి వేచియున్నాడు.

జనా : ప్రభువువారు అలసినట్టున్నారు నేటికి సభ చాలించి రేపు వారికి దర్శనం ఏర్పాటు చేయిద్దామా?

(పేరయ్య విద్యానాథుడు కేసి చూస్తాడు)

విద్యా : ప్రభువువారు అలసట చెందారా?

పేర : లేదు.

విద్యా : జనార్దనా! సుల్తాన్ వారి రాయబారిని ప్రవేశపెట్టడానికి ఆభ్యంతరం లేదు.

జనా : తమ చిత్తం (సైనికుడితో) రమ్మను.

(సైనికుడు వెళతాడు. ముస్తఫా ప్రవేశించి వొంగి వొంగి సలాములు పెడతాడు.)

ముస్త : సలామ్ రాజావార్కి.

పేర : సలాము కూర్చోండి.

ముస్త : తమ్మి గాయాల్ తగిలాయి విని మాకి దిల్ చాలా గాఖా అయింది. ఇప్పు మీకి చూసి ఖుశీ అయింది.

పేర : ఏమి పనిమీద వచ్చినారు.

ముస్త : మన్వి చేసుకుంటున్నాం. సుల్తాన్ వార్కి మీతో స్నేహం చెయ్యవాల అని చాలాదినాల్ కోరికవుంది. తమ్మి భేటి చేసి వారి యిష్టంచెప్పడానికి నన్ను పంపించినారు. తమ్మి ఢిల్లీ ఆహ్వానం చేసినారు. తమ్మి వీలుఅయినప్పుడు తొందరలో ఢిల్లీకివచ్చి సుల్తాన్ వార్కి స్నేహం చెయ్యవాల. మా అర్జీ.

పేర : సరే.

జనా : స్నేహంకోసం మా ప్రభువు ఢిల్లీ రావాలా? ఇదేమికోరిక.

ముస్త : తమ్మి ముందర మన్విచేశాన్. రాజావారు ఢిల్లీరావడం యిష్టంలేదు. సుల్తాన్ వారు వరంగల్ వొచ్చి స్నేహం చెయ్యడాన్ని సిద్ధం. స్నేహంలో యెవరీ యింటికి యెవరు వెళ్తారో తెక్కలేదు.

జనా : స్నేహం చెయ్యాలని ఎందుకో అంత అత్రుత.

ముస్త : సుల్తాన్ వారిది బడా దిల్. వార్కి రాజావారి గొప్ప గుడాల్ తెలిసి స్నేహం కట్టాలా నిశ్చయం చేసుకున్నారు. బేర్ హిందుస్తాన్ మీదకి ఆఫ్ ఘన్ వాడు దండెత్తి వస్తాడు. ఢిల్లీ పడిపోతే వరంగలుమీదకి వస్తాడు. కన్న స్నేహం చేసి వొకరికి వొక్రు సహాయం చేసుకుంటే అందరికీ లాభం.

జనా : అర్థమయింది. ప్రభువువారు ఆలోచించి సుల్తాన్ వారికి కబురుచేస్తారు.

ముస్త : రాజావార్కి దర్దనం అయింది. మాకీ చాలా సంతోషం. సుల్తాన్ వార్కి యెప్పుడు భేటీచేసేది కొంచెం చెప్తే యింకా సంతోషం.

జనా : అది యింత త్వరలో చెప్పగల విషయం కాదు. సుల్తాన్ వారి కోరికమాత్రం తప్పక మన్నించబడగలదు.

ముస్త : ఫలాని తారీఖు భేటీ చెప్పలేరు. కాని రాజావారు ఢిల్లీ వస్తారే. నహి తో సుల్తాన్ వారు వరంగల్ రావాలి. ఈ మాట రాజావారు చెప్తే సుల్తాన్ వార్కి తయార్ చేస్తూ డాన్ని షులభం.

జనా : అదీ ఆలోచనీయాంశమే.

ముస్త : రాజావార్కి ఖుషీ. స్వయంగా వార్కి హుకుమ్ ఫర్మా
యిస్తే సుల్తాన్ వారికి చెబుతాము.

(పేరయ్య విద్యానాథుడివైపు చూస్తాడు. విద్యానాథుడు
జవాబు చెప్పమని తల వూపుతాడు.)

పేర : యుగంధరమంత్రిగారు నగరంలో లేరు. వారు వచ్చిన
తరువాత వారితో ఆలోచించి సుల్తాన్ వారికి కబురు
చేస్తాము. సుల్తాన్ వారితో స్నేహము మాకూ యిష్టమే
అని చెప్పు.

ముస్త : బహుల్ అచ్చా. బహుల్ ఖుషీకి బాత్. తమ సందేశం,
సుల్తాన్ వార్కి చాలా సంతోషం కల్గిస్తుంది. యుగంధర్
మంత్రిగారు యెప్పుడు వస్తారు మాకీ కొంచెం చెబుతే...

జనా : అది మా కెవరికీ తెలీదు. వారు రాగానే ఆలోచించి
కబురు చేస్తామని రాజుగారు ఆలవచ్చారు. అది చాలదా?

ముస్త : చాలు జనార్దన్ మంత్రిగారు, చాలు. లేకిన్ యుగంధర్ మంత్రి
ఎప్పుడు వస్తారు తెలిస్తే ఆ ఖబర్ కూడా సుల్తాన్ వారికి చెప్ప
వొచ్చు అని మేము ఆలోచించాము.

జనా : త్వరలోనే కబురుచేస్తామని చెప్పండి.

ముస్త : బహుల్ కుషీసే చెప్తాం.

జనా : సరే, వెళ్ళిరండి.

ముస్త : మాకీ రాయబారం ఫలించిందీ, చాలా గర్వంగా వుంది.

జనా : మీ రాయబారం యీ విధంగా ముగిసిందని మాకూ
చాలా ఆనందంగానే వుంది.

ముస్త : సలామ్ రాజుగార్కి.

పేర : సలామ్

ముస్త : మీరు మాకి యెంత గౌరవం చేసినారు, సుల్తాన్ వారికి చెప్తాం.

పేర : సరే,

ముస్త : థిల్లీ సుల్తాన్ వారి వజీర్ ముస్తఫాఖాన్ ఫిర్ సలామ్.

పేర : సుల్తాన్ వారికి మా సలాములు చెప్పు.

ముస్త : తప్పకుండా చెప్తాం.

(లేచి సలామ్, సలామ్ అని వొంగి సలాములు పెట్టుకుంటూ వెళ్ళిపోతాడు.)

విద్యా : ఈ రాయబారంలో ఏదో మోసముంది.

(ఎవరూ మాట్లాడరు. అలిసిపోయినట్లు పేరయ్య మొహం తుడుచుకుంటాడు.)

జనా : ప్రభువువారు అలిసిపోయినట్టుంది. నేటికి సభ చాలిద్దామా.

పేర : అవును.

జన : క్షమించాలి. శ్రమయిచ్చినందుకు.

పేర : ఘరవా లేదు.

(అందరూ లేస్తారు.)

పేర : వెళ్ళిరండి.

(ఒక్కొక్కరే దండంపెట్టి వెళ్ళిపోతారు. జనార్దన విద్యా నాథులు మిగులుతారు.)

జనా : ఆహా విద్యానాథులమహిమ. అనూహ్య మీ మార్పు.

విద్యా : నా నమ్మకం సార్థకంచేసిన పేరయ్య నభినందించాలి. జయము జయము ప్రతాపరుద్ర మహారాజుల సాక్షాత్కరింపజేసిన పేరయ్య మహారాజునకు.

- పేర : (నమస్కరిస్తూ) గురు దేవునికి నమస్కారం.
 జనా : (మోకరిల్లి) ఆభివాదం, ప్రభూ.
 పేర : సంతోషము. (జనార్దన లేస్తాడు) గురుదేవా నేను దిగ
 వచ్చునా.
 విద్యా : అభ్యంతరం లేదు.

(పేరయ్య లేచి సింహాసనం దిగి)

- పేర : తప్పలేకుండా చేశానా.
 విద్యా : అమోఘంగా ప్రతాపరుద్ర మహారాజే నిన్ను చూసి తనేమో
 నని భ్రమసిపోయేటట్లు ప్రవర్తించావు.
 పేర : (విద్యానాథుడి కాళ్ళమీద వారి) మీ దీర్ఘ మహిమ బెమ్మ
 దేవుడా! ఇప్పుడు యెల్లినోపాలి సూపితై, నాపేనం సల్ల
 గుంటుద్ది.
 విద్యా : దానికింకా సమయం రాలేదు, సమయ మొచ్చినప్పుడు
 నేనే స్వయంగా తీసుకొచ్చి చూపిస్తాను.
 పేర : మీ కటాచ్ఛం.
 విద్యా : ఈ గదుల్లో ఆ యాస పనికిరాదని చెప్పలేదా ?
 పేర : సింహాసనంమీద కూకున్నప్పుడొద్దన్నరు గదిలోకాదు.
 విద్యా : నిజమే. కాని పూర్వంకంటే ఎక్కువ మెలకువతో ప్రవర్తించాలి. నీ యోగం ఫలించడానికి పూర్వం శత్రువులూ ఎక్కువ
 వున్నారు. మోసం జరగకుండా కాపాడుకోవాలి. మీ
 గూడెంలో చాకలివాళ్ళు నిన్ను మోసం చెయ్యగలిగే
 వారా ?
 పేర : సాకలోళ్ళు నన్ను మోసంజేస్తారా, యెదవలు, పేరయ్య
 కళ్ళుతెరిచి సూసినదుగంటే.

విద్యా : ఇప్పుడూ నువ్వు అదరిని ఒక కంట కనిపెట్టిచూస్తూ తెలివి తేటలతో ప్రవర్తించుకోవాలి.

పేర : మీరు గన నాదగ్గరుంటే నాకేం భయం !

విద్యా : నేను నీదగ్గర వున్నప్పుడేగాదు. ఇకనించి నువ్వు ఈగదిలో వున్నంతకాలము, పేరయ్యవికాదు. ప్రతాపరుద్ర మహారాజు వనే ప్రవర్తించాలి. ప్రతాపరుద్ర మహారాజులా ఈనాడు దిర్ఘనమిచ్చినవాడు పేరయ్య అని పై వారెవరికి తెలిసినా, నీకూ నీయెల్లొక్కకూడా ప్రాణాపాయం. తెలిసిందా మంచి పోకు.

పేర : మర్చిపోను. బెమ్మ దేవుడా, మర్చిపోను.

విద్యా : పద జార్జరా, శ్రమ ఫలించింది. కొంతకాలం విశ్రాంతి తీసుకోవచ్చును.

(అని వెళ్ళిపోతూ వుంటారు)

పేర : దండాలు.

విద్యా : (వెనక్కి తిరిగి) జాగ్రత్త. చదువుకున్నవారికంటే చాకలి మేలని రజవు చేసుకోవాలి. నా విశ్వాసం వృధా చెయ్యకూడదు.

(వెళ్ళిపోతారు.)

పేర : నా రంగా సూక్ష్మ నా తమాస ! అరె యెదవసాయాలా గెట్ట నించుని తొంగుంటవేట్ర !

(సేవకుడు నిద్దరోతున్నాడు. ఉల్కిపడి లేచి ఉత్తసింహాసనానికి విసురుతాడు.)

పేర : నే నిక్కడుంటే సంవాచనానికి యిసురుతాడేం ముండ
కోడుకు ! గిక్కడ రాయెన్.

సేవ : ఇలా మాట్లాడుతున్నారని విద్యానాథులవారికి చెప్పినంటే.

పేర : ఒద్ది ఒద్ది (సేవకుడు పేరయ్య వున్న చోటికివచ్చి విసరడం
ప్రారంభిస్తాడు.) నాలు నువ్వుపోరా.

సేవ : దుస్తులుతీసేసి విశ్రాంతి తీసుకుందురుగాని, రండి.

పేర : నొస్తును. నువ్వు ముంగిలనడు.

(సేవకుడు వెళ్ళిపోతాడు.)

(విశ్వాసరావు తొంగిచూస్తాడు. అటూ యటూ చూసి
ఎవరూ లేరని కనిపెట్టి, బయటికొచ్చి)

విశ్వా : పేరిగా !

(పేరయ్య ఉలిక్కిపడితాడు. అగి తీక్షణంగా చూస్తూ రాజు
ఉచ్చారణలో)

పేర : ఎవరది.

విశ్వా : నేనేరా.

పేర : ఎవరితో మాట్లాడుతున్నావో తెల్సునా.

విశ్వా : తెలుసురా. చాకలి పేరిగాడివి కాదూ ?

పేరి : కళ్ళు నెత్తిమీదికి వచ్చినట్టుంది. పిచ్చి యెక్కిందా ?

విశ్వా : నాకు తెలీ దనుక న్నావురా !

పేర : (గట్టిగా) ఎవరురా అక్కడ.

(నైసకుడు లోపలికొస్తాడు. వాడిని చూడగానే విశ్వాస
రావు హడలిపోయి పేరయ్య కాళ్ళు పట్టుకుని.)

విశ్వా : నీమి దిర్భనం భించిన ఎంత తహలహలాడి పోయానో
చెప్పలేను సభూ.

నైని : ఏమి అజ్ఞ.

(విశ్వాసరావు ఇంకా కాళ్ళు పట్టుకునే వుంటాడు.)

విశ్వా : నా సాహసం మన్నించండి. ఈ దీనుడి మొర సొంతంగా అలించండి.

పేర : సరే (నైనికునితో) ఇప్పుడు అవసరం లేదు. నువ్వు పో.

నైని : చిత్తం.

(వెళ్ళిపోతాడు.)

పేర : లే జాగ్రత్తగా మాట్లాడు.

(విశ్వాసరావు లెస్తాడు. ఎలా ఉపక్రమించాలో తెలీదు.)

పేర : చెప్పు.

విశ్వా : క్షమించాలి. చివరిదాకా వినికాని ఏనిర్ణయానికి రాకూడదు. ఎవరినీ పిలవకూడదు.

పేర : సరే మర్యాదగా మాత్రం మాట్లాడు. లేదా?

విశ్వా : చిత్తం - నువ్వును సేనలు ప్రతాపరుద్ర మహారాజుని ఢిల్లీ బంధిగా పట్టుకుపోయిన సంగతి తమకి తెలిసే వుంటుంది.

పేర : నువ్వు చెప్పవలసిన విషయం నువ్వు చెప్పు. మాకు తెలిసిన విషయం నీకు అనవసరం.

విశ్వా : ఏమి దబాయీవు.

పేర : నైనికుని పిలవనా !

విశ్వా : వొడ్డొడ్డు. దానిపల్లె ఎవరికి లాభంలేదు. ఢిల్లీకి పట్టుకు పోయినది ప్రతాపరుద్ర మహారాజుకాదనీ, అయినని పోలిన కా కలి పేరిగాడనీ, ప్రచారంచేసి వాడిని నిడిపించుకు కొస్తానని యుగ ధోమ త్రమాయమయూడు. ప్రతాపరుద్ర

మహారాజుకి, మీకు గలపోలిక ఉపయోగించుకొని మీకు రాజువేషం వేసి ఈ నాటకం ఆడుతున్నారు. కాని ఈ సంగతి ఢిల్లీ సర్దారులు పసికట్టారు. ఢిల్లీలో వున్నది ప్రతాప రుద్రుడేనని, ఇక్కడ రాజుగా వ్యవహరిస్తున్న దే పేరిగాడని వారు తెలుసు కున్నారు. అది నిర్ధారణ చేసుకోడానికే ముస్తఫాఖాన్ తొందరపెట్టి దర్ఖన మిప్పించుకున్నాడు. మీ నటన అద్భుతంగా వుందికాని మాకళ్ళు కప్పలేదు. వాడు ఢిల్లీకి నిజవిషయం తెలియజేస్తాడు. యుగంధరుల వ్యాహం ఇక పారదు. ఢిల్లీలో ప్రతాపరుద్రులకి బందీ తప్పించుదామని ప్రయత్నిస్తే మరణము తప్పదు.

పేర : ఇది నీ కథ.

విశ్వా : నాకథకాదు. జరిగినది జరగబోయేది. అక్కడ రాజుకి ప్రమాదం సంభవించినప్పుడు మీకు పతనం తప్పదు. రాజు ఏ వేషంలోనో మరణిస్తాడు. చిన్నట్టు వార్త స్పష్టించి యువరాజు పేరిట యుగంధరుడో, జనార్దనుడో రాజ్యమేలుతాడు. ఈనాడు మీరురాజు, రేపు తిరిగి చాకలి పేరిగాడు.

పేర : జరగబోయేది జరగక మానదుగదా! మన కెందుకు విచారము?

విశ్వా : విధిని మన వశం చేసుకోగలిగిన అవకాశాలు అరడుగా లభిస్తాయి. అది యీనాడు మీకు లభిస్తోంది. మీకు ఉన్న ధైర్యమూ, సాహసమూ వుంటే...

పేర : ఎలాగ?

విశ్వా : మీరే రాజుని ప్రచారం చేశారు. పదిమందికీ దర్ఖన మిప్పించారు. మీరూ చాకలికి ప్రదిగ్ని చి మీరే రాజుని ఋజువుచేసుకున్నారు. ఆ స్థానం వదిలండి.

పేర : అంటే?

విశ్వా : ఇకముందు ఎవరువొచ్చి, మీరు రాజుకాదు—పేరిగాడే. అని చెప్పినా కాదని తంస్కరించాలి. మీరే రాజు. ఢిల్లీలో పోయిందే పేరిగాడు.

పేర : ఢిల్లీనుంచి యుగంధరులు పేరిగాడిని పట్టుకువస్తే ?

విశ్వా : అసంభవం. ఆ ప్రయత్నంలో యుగంధరామాత్యులకి మరణం తప్పనట్టు తోస్తుంది. ఒకవేళ వారి యత్నం ఫలించి ఖైదీని తప్పించినా, ఆ వొచ్చినవాడే పేరిగాడు. మీరే ప్రతాప రుద్రులు.

పేర : యుగంధర మహామాత్యులని ఎదిరించి !

విశ్వా : ఏమీ భయపడకండి మీకు కావలసినంత సహాయ ముంటుంది.

పేర : ఎవరి సహాయం ?

విశ్వా : నే చెప్పినట్టు నడుచుకుంటానని వాగ్దానం చేసిన తర్వాత తెలుస్తుంది.

పేర : ఆలోచించి ...

విశ్వా : ఆలోచనకి అట్టే వ్యవధిలేదు. ఈ సంగతి జనార్దనుడికిగాని, విద్యానాథుడికిగాని చెప్పారా, ఇప్పుడే మీ ప్రాణానికి ప్రమాదం. తెలిసిందా ! నే చెప్పిన పథకానికి ఒప్పుకుంటే మీకు శాశ్వత రాజవదవి. లేదా అధఃపతనం.

(లోపలినుంచి నౌకరు : ప్రభూ! విశ్రాంతికి వేళ అయింది.)

విశ్వా : నే చెప్పినది మరిచిపోకూడదు. సరేనా... మీమేలు కోరే జనార్దన ప్రభృతులు మిమ్మల్ని ఉపయోగించుకుని మీ అవసరం తీరిపోయిన తరువాత ఏ సంకోచమూ లేకుండా

తోసిపారేస్తారు. నమిలివేసిన చెరుకుపిప్పిని ఉవ్వేసినట్టు మిమ్మల్ని విసిరిపారేస్తారు. అదీ మరిచిపోకూడదు.

(లోపలినించి నౌకరు : ప్రభూ ఇంక దర్బారు ముస్తాబు తీసెయ్యాలి.)

పేర : రేపు నాయంకాలం కనిపించు. వాబు చెబుతాను.

విశ్వా : సరే. ఎవరికైనా ఈసంగతి చెప్పారా, ప్రాణాలు దక్కవు జ్ఞాపకముంచుకోండి. రేపు నాయంకాలం తిరిగి దర్శనం. అదృష్టం మిమ్మల్ని చాకలిపేటనించి రాజసౌధానికి ఎత్తింది. తిరిగి పడిపోకుండా మార్గంచూపించాను. పైన మీయిష్టం.

(గబగబ నడిచి వెళ్ళిపోతాడు.)

పేర : బెమ్మదేవుడా ! యేం చంకటం వొచ్చి పడ్డది. నాయెల్లితో సుకంగ బతికెవోణి నన్నట్టుకొచ్చి, చింవాచనంమీద పారేసినపు. దిగకుండ ఆడెకూకుండమంట అశపెద్దుడవు. నాకీయేసం ఎందుకెస్తున్నరో తెలిసినాదికాదు. గిప్పుడు తెల్పింది. రంగా, గిదా యెవ్వారం. రాజుకొట్టుకుపోతే నన్నొట్టుకు పోయరంటరు ! యోగం పట్టించి దిచ్చయిచ్చరు ! యిశ్వాసరావు మాటింటే నాయోగానికి తిరుగెనేదు. రాజు యేసంయేయించి నాటక మాడిచినరు. నాటకం నీలమయి పోద్ది. పేరయ్య అచ్చంగ పెతాపరుద్ద రాజయిపోతుండు. అక్కుసెపితే నాటకమాడి శబాసనిపించుకున్నవోణి, యిశ్వాసరావు సెప్పిన నాటకమాడ నేను ? ఒప్పుకున్న నంటే సింవాచనం మీంచి దిగక్కర్నేదు. నేనురాజు యెల్లిరాణి. బలేబలే అదృష్టం. బలేబలే సుకం. (అనందిస్తూ ఒక్కక్షణ ముంటాడు) యెదవనాయాలా. నీ కెందుకుర,

యీ యెదవబుద్ధి! బెగ్గుదేవుడు సెప్పినమాటినకుండ సెయ్యడమె, ప్రతాపరుద్ర మారాజుగారితో సేవసేసుక బతికేవోణ్ణి, నాను రాజునెట్ట! ఒప్పుకోకపోతే, మీతో సెబితె, సంపెత్త నంటాడు యిశ్శాసరావు, నన్ను సంప నేడుగట్టు. ఢిల్లీలో రాజుకి పెమాదం రావొచ్చు. ఓరి యిశ్శాసరావు, రాజుకు ఉప్పుతిన్నపు రాజుకె ద్రోహం తలచుండవు. నీకింత యెదవబుద్ధి యెట్ట పుట్టిందిర! నన్ను సంపెత్త పెమాదం ఎట్టపోద్ది? బెగ్గుదేవుడా, యెట్ట దారి, (మోకరిల్లి) గురుదేవా నాకు బుద్ధిసూపించు. (ఒక్క ట్రింగం నిశ్శబ్దంగా వుంటాడు. లోపలి నుంచి 'ప్రభూ' అని పిలుపు. దానితో నిశ్చయాని కొచ్చినట్టు లేచి నించుంటాడు) నానెందుకు రాజుకాను చందేహంనేడు. నానురాజునె. నానెరాజుని అహహ (స్వచ్ఛమైన ఉచ్చారణలో) నేనే రాజుని. పేరయ్య మహారాజుని (పై స్థాయిలో) ప్రతాప రుద్ర మహారాజుని అవును. ప్రతాపరుద్ర మహారాజు నే కాదనకలవాడెవడు? (అని తీవ్రంగా లోపలికి నడిచి వెళ్ళ బోతాడు).

(యెల్లి మెల్లిగా తొంగిచూస్తుంది.)

ఎల్లి : మావా,

పేర : (ఉలిక్కిపడి ఆగిపోతాడు) ఎవరది?

ఎల్లి : మావా

పేర : (ఆనందం అనుభవిస్తూ) మావా (తేరుకుని కఠినంగా) మావా? ఎవరది?

ఎల్లి : నానె యెల్లిని మావా!

పేర : (వరవశంతో) యెల్లి (కఠినంగా) యెల్లి ఎవరు నువ్వు ఎక్కడున్నావు. ఎలావొచ్చావు.

(యెల్లి పూర్తిగా లోపలికి చిచ్చి కనిపిస్తుంది.)

ఎల్లి : పేరయ్యమావా, నీయెల్లి నే మావా.

(పేరయ్య ఎల్లినిచూస్తూ ఒక్కక్షణం నిలచుండిపోతాడు. తరవాత తేరుకుని)

పేర : యెల్లి ! నువ్వు లోపలికి ఎలావొచ్చావు ఎవరు రానిచ్చారు ఇది నీకు చాలా ప్రమాదం.

ఎల్లి : యెన్ని దినాలయిది మావా, సెప్పకుండ పోయినవు. యెంతయెడ్చిననా నీకే తెరుక !

పేర : తెలిసింది. యెల్లి తెలిసింది. నేను ప్రతాపరుద్ర మహారాజుని. నీ పేరయ్యనుకాను యెల్లి. పేరయ్య ఢిల్లీలో వున్నాడు. నేననుకుని వాడిని పట్టుకుపోయారు తురక సర్దారులు. వాడిని తీసుకురావడానికి మంత్రి యుగంధరులు వెళ్లారు. తీసుకువస్తారు. నీ పేరయ్యని నీకు పంపిస్తాము. నేను ప్రతాపరుద్ర మహారాజు.

ఎల్లి : (నవ్వుతూ) నువ్వెప్పుడు నారాజువె మావా. గిప్పుడు మారాజయిపోయినవు. రాజయిన, మారాజయిన, పేరయ్య మావ, పేరయ్యమావే.

పేర : (ఆనందిస్తూ) వారెవా. (తేరుకుని కఠినంగా) యెల్లి ఎవరితో మాట్లాడు తున్నావో తెలుసుకుని మాట్లాడు. నేను పేరయ్యనికాను. ప్రతాపరుద్ర మహారాజు.

ఎల్లి : బలే పోకుగుండవు, మావా. గిప్పుడు కళ్ళు సల్లగుండవి. తురకోళ్ళు నిన్నేటి సంపుతుండరని గుబులు గుబులు పడ్డ.

నువ్వగుపియకుంటే వొల్లంత వుసుకెత్తుద్దని నీసు తెల్సుగద
మావా, నువ్వు గిక్కడుంటివని సల్లగుంటివని కబురెందు
కెట్టవె మావా. నామీద గన కొఃమా, మావా.

పేర : (జాలిగా) యెల్లీ చెప్పినది అర్థం చేసుకో. నేను ప్రతాప
రుద్ర మహారాజుని.

ఎల్లి : ప్రతాపరుద్ర మారాజు ఢిల్లీలో వున్నాడు. నాకు తెల్సు.
తురకోడు యిప్పుడే సెప్పిండు.

పేర : అబద్ధం ఎవరు నీతో చెప్పినది. ఎవరా తురకవాడు.

ఎల్లి : నిన్ను జూసిండు ముస్తఫాన్.

పేర : అది అబద్ధం. అబద్ధం పేరిగాడే ఢిల్లీలో వున్నాడు. నేనే
ప్రతాపరుద్ర మహారాజుని (గట్టిగా) ప్రతాపరుద్ర మహా
రాజుని నేనే. ఎవరురా అక్కడ.

నైని : (ప్రవేశించి, ఎల్లినిచూసి) ఏయ్ ఎవరుచువ్వు. లోపలికి ఎలా
వచ్చావు బయటికి నడు.

ఎల్లి : రచ్చించండి మారాజా. తురకోళ్ళు నా మావని ఢిల్లీ అట్టుకు
పోయినను. ఇడిపించి నా మావ నెప్పు డిప్పిస్తారో చెల
విప్పించండి! నా కింకె తొద్దురాబో. ఒక్కమాట సెప్పిన
గని పోతను. నన్ను రక్షించండి మారాజా.

పేర : ఇది పేరయ్య పెళ్ళాం, ఎల్లి. దీని గోడు నాతో చెప్పుకో
డానికి వచ్చిందిట—సరే. నువ్వు పో.

నైని : చిత్తం. (వెళతాడు.)

పేర : వీలైనంత త్వరితం నీ పేరయ్యని నీ కిప్పిస్తాము ఎల్లి. ఇంక
నువ్వు వెళ్ళవచ్చు.

ఎల్లి : మా రాజా మిమ్మల్ని చూస్తుంటే నా మావని చూసిన
ట్టుంటది. కళ్ళు సల్లగుంటవి. వొల్లు చక్కగుంటది. ఈడ

నుండనివ్వండి. మీ గుడ్డ లుతుకుత, మిమ్మల్ని సూసుకుంటు,
మీ పాదాలకడ పడుంటా.

పేర : నువ్వు యిక్కడ వుండడానికి వీలులేదు. అది నీకు చాలా
ప్రమాదం.

ఎల్లి : నాకేం పెమాదంలేదు మారాజా. ఇంటికాదుంటెనె
పెమాదం.

పేర : ఆ, నీ యింటి చట్టా సైనికులని కాపలా వేయిస్తా, భయ
పడకు. నిన్ను ముట్టుకున్నవాళ్ళని చంపి పారేస్తా.

ఎల్లి : అట్లాటి బయంకాదు మారాజా. ఢిల్లీకి రా, నీ మావని
సూపిత్తనంటు ఆశపెట్టి సగవుతున్నారు.

పేర : అది మోసం, పచ్చిమోసం. నువ్వు ఢిల్లీ వెళ్ళకు. నీ మావని
యిక్కడికే తెప్పించి యిస్తాము. నా మాట నమ్ము.

ఎల్లి : ఆ మాట సెప్పినరు మారాజా. మా మావ లేకుంటె రేత్తిలు
నిద్దుర పట్టదు.

రేతిరి, రేతిరి వత్తానని చందమామయ్యో మామ

రాతిగందం తీసి ఉంచితి ,,

రేతిరి రేతిరి రాకపోతే ,,

రాతిగందం యింకిపోయె ,,

ఇప్పు డిప్పుడు వత్తానని ,,

ఇప్పచెట్టు నీడనుంటె ,,

ఇప్పు డిప్పుడు రాకపోతే ,,

ఇప్పుపువ్వులు గప్పున రాలె ,,

పేర : (అనంద పారవశ్యంతో) హాయి హాయి ఎంత చక్కగా పాడావు, యెల్లీ.

ఎల్లీ : మావ నన్ను తలుసుకంటున్నదో లేదో, మరిచిపోతవమావా.

కలలోన కానవేమిటిరా
 నీ కోసం యేచివుంటినిరా
 కాలుకురచ ఆడదానినిరా
 మూరతక్కువ చీరలంపారా
 చీరలంపు మాడలంపారా
 సిన్నమరిదిని పంపదోకురా
 సిన్నమరిది సి త్త పిడుగురా
 చీరలోన మూరచింపురా
 కలలోన కానవేమిటిరా
 నీ కోసం యేచివుంటినిరా
 గువ్వచేత గురుతులంపారా
 కాకిచేత కబురులంపారా
 కలలోన కానవేమిటిరా
 నీ కోసం యేచివుంటినిరా.

పేర : (కరిగిపోయి కళ్ళుతుడుచుకుంటూ) యెల్లీ నువ్వు వెంటనే వెళ్ళిపోవాలి. ఇక్కడ వుండకూడదు.

ఎల్లి : మారాజా యింటికడ ఒక్కతెని బతకలేను. మిమ్మల్ని జూను కుంట, మీ పాదాలకడ పడుంట. మీ పాదాలొదల్ను (అని అకస్మాత్తుగా ముందుకి దూకి పాదాలు చుట్టేసు కుంటుంది. మోకాలుమీద గోక కితకితలు పెడుతుంది. అక్కడ సాధారణంగా ఎవరికీ కిత కితలు వుండవుకాని, పేరయ్యకి అక్కడ కిత కితలు.)

పేర : ఏమిటి ఈరిగడం యెల్లి ... వొద్దు యెల్లి వొద్దు. (నవ్వు ఆవుకోలేక నవ్వడం ప్రారంభిస్తాడు) యెల్లి, వుండసే, గమ్మునుండు.

(ఇంక అనుమానం ఏమీలేదు.)

ఎల్లి : గిప్పుడు సెప్పు మారాజా నువ్వు నా రాజువికాదు! నా మావవికాదు. నే నిట్టం నేదు. నన్ను యిడిసిపోతవ.

పేర : (ఇంక ఏమీ ఆవుకోలేదు) నన్నెడిపియ్యకె యెల్లి. నువ్వె నా పేనం. నువ్వు లేకుంటే ఒక్కచనం ఒక్క చంవత్సరం. (లేవనెత్తుతాడు.)

ఎల్లి : ఈ యేసమేటి మావా.

పేర : నాకు యోగంపట్టించినరు. ఈ యేసం యేసినరు. నిన్ను సూతై నువ్వు సచ్చిపోతవు అని బయపెట్టినరు.

ఎల్లి : తురకోడు నిజంగ రాజునట్టుకు పోయిండు. నీకు రాజు యేస మేయించి నాటకమాడిస్తన్నరుగని భానయ్య మొదల చెప్పిండు. ఆనక యిశ్వాసరావుగూడ చెప్పిండు.

పేర : మొదట్లో తెలిసుండలేదు. గిప్పుడు చంగతంత తెలిసింది. యిశ్వాసరావు నన్ను చూసిండు. గిప్పుడు నువ్వె పెతాష రుద్దరాజుగ వుండిపోమ్మని సల్ల యిచ్చిండు.

ఎల్లి : అదెట్లు మావా.

- పేర : (స్వచ్ఛమైన ఉచ్చారణలో) నేనే ప్రతాపరుద్ర మహారాజుని, తురకలు బంసీగా ఢిల్లీకి పట్టుకుపోయినది పేరిగాడినే. ఇక్కడ నేనే రాజ్యమేలుతా !
- ఎల్లి : (నిర్భాంతపోయి) వోయ్ నారాజా.
- పేర : చాలమంది నాకు సహాయం చేస్తారని విశ్వాసరావు చెప్పాడు. ఒప్పుకుంటే నాకు రాజ్యం. ఒప్పుకోకుంటే నా ప్రాణానికి మొప్పుం. నిజంగా నేనే ప్రతాపరుద్ర మహారాజుని
- ఎల్లి : యేసం యేయించినరు. నాటక మాడించినరు. నువ్వునిజంగా రాజైట్టవుతవు.
- పేర : అల్లెయించినరు అడినను (ఉచ్చారణ మార్చి) ఇప్పుడు నేనే వేషంవేసి నాటకం అడితాను. ఎవరు కాదనగలరు ?
- ఎల్లి : తరతరాలుగ మారాజుల ఉప్పుతిన్నము గిప్పుడు అల్లకి ద్రోహం చేస్తమ, మావా.
- పేర : నేను రాజునని పదిమందికి వాళ్ళేచెప్పారు. తురకలు ఢిల్లీలో రాజుని చంపతాంట. అప్పుడు నేనే రాజు ననడము ద్రోహం కాదు.
- ఎల్లి : గొట్ట! గిదిని అంకాదు మావా. గిది యిశ్వాసరావు ద్రోహం. యుగంధరులు తెలుచుకొస్తారు రాజుని యిడిపించుకొస్తారు. నువ్వు, యిశ్వాసరావు మాట యినకు.
- పేర : యుగంధరులు ఓడిపోయారనుకో.
- ఎల్లి : యువరాజుంటుడు మావా.
- పేర : యువరాజు రాజ్యం నాకే ఎందుకు రాకూడద. నాకు యోగం వట్టింది. నాకే రాజ్యం. నేనే రాజుని.

- ఎల్లి : (యెదుస్తూ) యెర్రెక్కింది మావాఁ నీకు. నీమనసిరిగి పోయెన్ది నే నంతు నీ కిష్టం లేదు.
- పేర : అట్టగనకు యెల్లి నువ్వంటు నాపేనం.
- ఎల్లి : మరిగని నువ్వు రాజయిపోతె గిక్కడ రాణులుంటరు. నన్ను సూడవు. మావాఁ నేబతకను, గిక్కడ పేనంతీసుకు చచ్చి పోతను.
- పేర : నువ్వు లేకుంటే నేను బతకను, యెల్లి !
- ఎల్లి : మనంపోయి సుకంగ బతుకుతము మావా. మనకీ రాజై మొద్దు.
- పేర : గిప్పుడెంద్రంతు యిశ్శాసరావు చంపతడు,
- ఎల్లి : యిశ్శాసరావు మాట యినుకున్నట్టు నాటక మాడు మావా. ఆడి ఆణ్ణి పట్టియ్యి. తురకోణ్ణి నేను చూసుకుంటు !
- పేర : ఎట్టా ! ఒకే సలహా చెప్పినవు యెల్లి ! ఇగ చూడు మన తమాస, రెండు యేసాలేస్త !
- ఎల్లి : జాగర్ర గుండు మావా.
- పేర : నువు బద్రంగ యింటికి పోవె.
- ఎల్లి : నే నొస్త; మరువకు మావా.

ఏమి లోకాలు మన

కాడనే వుంటయ్యి

ఏడకీ మొగ్గొచ్చె, చంద్రమ్మా,

యాడనే వుందామె. చంద్రమ్మా

(పాడుకుంటూ య్యారంగా వెళ్ళిపోతుంది.)

పేర : నా యెల్లి నా వక్కనుంటె యెందక సె యీ రాజ్జె ! నీ యెనక వొచ్చెయ్యలనుందె యెల్లి; పారిపోయి వొచ్చెద్దనా ఎట్టా. రాజ్జానికి పెమాదమే. రచ్చించాలె ! (స్వచ్ఛమైన ఉచ్చారణలో) అవును. రాజ్యాన్ని రక్షించవలసిన బాధ్యత నామీదే వుంది. చూడు మన తమాషా. రెండు వేషాలు వేసి నాటకం నడిపిస్తా. (మోకరిల్లి) గురుదేవా ! శక్తి వ్రసాదించు.

(తె ర)

నా లు గో అం కం

[దర్బారుహాలు. రాజవేషంలో పేరయ్య పచారు చేస్తున్నాడు.]

సైని : స్రభూ ఏడునెలల పదిరోజుల అజ్ఞాతవాసానంతరం మహా మంత్రి యుగంధరులవారు నగరానికి తిరిగి విచ్చేస్తున్నారు. వారికి తమరు నగరపాలిమేరలో స్వాగతమిచ్చి పురప్రవేశం చేయించాలి. బయలుదేరడానికి సిద్ధంగా వుండవలసిందని జనార్దనమంత్రి చెప్పి రమ్మన్నారు. తమరిని తీసుకుని వెళ్ళడానికి కొద్దిసేపటిలో వారు స్వయంగా వస్తారు.

పేర : సరే.

(సైనికుడు వెళ్ళిపోతాడు)

పేర : యుగంధర మంత్రిగారొచ్చరుగంటే పెతాపరుద్ద మారాజు గోరిని తెచ్చినరన్నమాట. ఢిల్లీలో అరికి పెమాడమని యిశ్శాసరావు చెప్పింది అబద్ధ మయిపోయింది. సల్లంగ మారాజు వొచ్చేసిరి. గిక్కడతో మనయేసం తీరిపోడ. యిశ్శాసరావు. అయిపోయింది. నీ రోగం కుడుడిది. (ఒక్క క్షణం ఆలోచిస్తూ) యిశ్శాసరావు అంత తేలిగ్గ వూరు కుండి! ఢిల్లీలో నెకపోతే గిక్కడ పెమాదం అన్నదు రాజు గోరికి. నన్ను పాలిమేరకడికి రమ్మంటున్నారు. గిక్కడ మనుషులమార్చి ఢిల్లీనించి నన్ను తెచ్చినని సెప్పు లరుగట్టు. గంటే, అడనె పాలిమేరకడనె పెమాదం. బగ ముతుడా, యీ చంకడంమాడ తప్పించు. మల్లోపాలి

యెల్లొచ్చి చలహుతై బావుండును. యేటి తోచటంనేదు.
(మోకరిల్లి) బెమ్మదేవుడ ! మీరె దారి చూపితుండాలి.
(కళ్ళుమూసుకుని ఒక్కక్షణం వుంటాడు)

జనా : (ప్రవేశించి) సిద్ధమా ప్రభూ.

పేర : (తీవిగా లేచి) దేనికి ?

జనా : బయలుదేరడానికి.

పేర : ఎక్కడికి ?

జనా : యుగంధరామాత్యుల స్వాగతానికి, నగర పొలిమేరకి.

పేర : యుగంధరులు అనేకమాటలు నగరానికి వొచ్చి వెళుతూ వుంటారు. వారికి పొలిమేరలో ఇప్పుడు ఎందుకు స్వాగత మివ్వాలి ? దానికి నే నెందుకు వెళ్ళాలి ?

జనా : మహామంత్రి యుగంధరులు ఏడునెలలు అజ్ఞాతవాసంలో వుండి అఖండవిజయం సాధించి నేడు నగరప్రవేశం చేస్తున్నారు. కనక వారికి అక్కడ స్వాగత మివ్వాలి.

పేర : ఏమిటా విజయం ?

జనా : (తెల్లబోయి) విజయం ఏమిటా ?

పేర : ఔను.

జనా : అది తరవాత చెబుతాను. మొదట బయలుదేరు.

పేర : చెప్పినతరవాతగాని బయలుదేరను.

జనా : (కోపంతో) పేరిగా.

పేర : నోరు జాగ ర్త. ప్రతాపరుద్ర మహారాజుని.

జనా : (నిర్హింసపోయి) ప్రతాప ... .. ఏమి దుర్బుద్ధి. చీ, చీ !

పేర : నేను ప్రతాపరుద్రమహారాజుని; బేనా, కాదా ?

జనా : కాదు.

పేర : కేకవేసి ప్రజలందరికీ చెప్పనా ! (గట్టిగా) ఎవడురా అక్కడ?

జనా : (గాభరాగా) ఊరుకో వూరుకో.

పేర : (వెళ్ళి సింహాసనముమీద తీవిగా కూర్చుని) ప్రతాపరుద్ర మహారాజుని.

జనా : (పూర్తిగా ఓడిపోయి) చిత్తం.

పేర : మహారాజునకు ఆభివాదం చెయ్యి.

జనా : జయము జయము ప్రతాపరుద్ర మహారాజునకు.

పేర : జనార్దనా, ఏమి విశేషము.

జనా : మహామంత్రి యుగంధరులవారు విజయంచేసినారు. వారికి నగర పొలిమేరలో స్వాగతిమివ్వాలని మా ఆశయం.

పేర : వారిని నిండు దర్బారులో సన్మానించాలని మా కోరిక. నువ్వు వెళ్ళి వారిని కూడావున్న వారినందరినీ, శౌండరగా, తిన్నగా, ఇక్కడికి తీసుకునిరావాలి. సన్మానమంతా ఇక్కడ నిండు దర్బారులోనే. తెలిసిందా. ఈలోగా పూరేగింపేమీ కూడదు. అతిరహస్యంగా, ప్రజలకంట పడకుండారావాలి. తెలిసిందా.

జనా : తెలిసింది.

పేర : వెళ్ళుమరి.

జనా : విద్యానాథులతో ఆలోచించి.

పేర : అనవసరం. ఇది నా అజ్ఞ. త్వరగా వెళ్ళు

(జనా : తటపటా యిస్తాడు.)

పేర : (రీతిగా) ప్రతాపరుద్ర మహారాజుల ఆజ్ఞ.

జనా : చిత్తం. యుగంధర మహామంత్రులే ఈ విషమ పరిస్థితినించి తప్పించగలరు. విద్యానాథా, విద్యానాథా (అంటూ త్వరితంగా నిష్క్రమణ.)

పేర : (సింహాసనం దిగి. నేలమీద మోకరిల్లి) బెమ్మదేవుడా, చనం, ఛనం, దారిసూపిత్తునె వుండు.

(విద్యానాథుడు ప్రవేశం. వెనుక జనార్దనుడు)

విద్యా : పేరయ్యా !

(పేరయ్య ఉలిక్కిపడి లేచి, విద్యానాథుడి పాదాలు కళ్ళ నద్దుకుని.)

పేర : పొరపడుతున్నారు గురుదేవా ! నేను ప్రతాపరుద్ర మహారాజుని. పేరయ్యని తురకలు బందీగా పట్టుకుపోయారు. వాడిని విడిపించుకొని యుగంధరామాత్యులు వొస్తున్నారు. జనార్దనా, నువ్వు ఒక్కడవూ వెళ్ళి వారిని ఇక్కడికి తిన్నగా రహస్యంగా తీసుకురా. ఊ... వెళ్ళు

జనా : మాటలు నేర్చిన కుక్కని ఉసుకో అంటే ఉసుకో అందిట.

పేర : నోరు సంబాళించుకుని మాట్లాడు జనార్దనా!

విద్యా : పరిస్థితి విషమావస్థలోవుంది. జనార్దనా! నువ్వు వెళ్ళి యుగంధర మహామంత్రుని సత్వరం తీసుకురా. వారు ఒక్కరే విప్పగలరీ చిక్కు.

జనా : చిత్తం

(వెళ్ళిపోతాడు.)

పేర : గురుదేవా ! మహామంత్రులకి స్వాగత మివ్వడానికి ఏర్పాట్లన్నీ చేయించండి. విశ్వాసరావు, అనుమతాల్ని గార్లకి వెంటనేరమ్మని కబరుపంపించండి. దర్బారు ప్రారంభించండి.

విద్యా : పేరయ్యా.

పేర : ప్రతాపరుద్రా !

విద్యా : (నిట్టూర్పు విడుస్తూ) ప్రతాపరుద్రా. శ్రుతిమించి రాగాన పడకు. శక్తికిమించిన పనులు తలపెట్టుకు.

పేర : మీ శిక్షణలో, మీ శిష్యుడిలో మీకే నమ్మకంలేదా గురు దేవా. మీ ఆత్మవిశ్వాసం నశించిందా ?

విద్యా : (అలోచనా నిమగ్నుడై) పరమేశ్వరా ! నువ్వు సృష్టించిన మానవుడిలోతులు కనిపెట్టడానికి, కేవల మానవులం మాకు సాధ్యమా ?

పేర : ఎవరుగా అక్కడ. నాట్యబృందాన్ని రమ్మను.

(నాట్యకతైలు. సహాయకులు ప్రవేశం)

పేర : ప్రారంభించండి.

(శృతి చేసుకుంటూ ఉపక్రమించ బోతున్నారు)

సైని : (ప్రవేశించి) విశ్వాసరావు, ఆ నుమరెడ్డి గారలు వచ్చారు. ప్రవేశపెట్టమని అనుజ్ఞా.

పేర : అప్పు డెవ్వు. సమయమొద్దినప్పుడు వారిని పిలుస్తాము అంతవరకు పెగడలలో వుండవను. గురుదేవా, వారు ఎక్కడికి వెళ్ళకుండా, వెళ్ళడానికి పీలు లేకుండా ఏర్పాటు చేయించండి.

విద్యా : చిత్తం.

(సైనికుడు, విద్యానాథుడు వెళ్ళిపోతారు. నాట్యం ప్రారంభమయి కొంతసేపు నడుస్తుంది. పేరయ్య ఉరకటానికి సిద్ధంగా వున్న సింహాలా కూర్చుంటాడు అకస్మాత్తుగా సైనికుడు లోపల ప్రవేశించి)

పైని : జయము జయము మహారాజుగారికి. మహామంత్రి యుగంధరులు విచ్చేసినారు.

(నాట్యం అగిపోతుంది. ముందు యుగంధరుడు వెనకాల విద్యానాథ జనార్దనులు ప్రవేశం. సభికులు అందరూ లేస్తారు.)

యుగం : జయము జయము మహారాజునకు.

పేర : (లేచి రాజతీవితో) స్వాగతము. మహామంత్రి యుగంధరులకు.

(చేతులుజూచి కౌగలించుకోడానికి అహ్వానిస్తాడు. యుగంధరుడు ఒక క్షణం తీక్షణంగా చూసి, గబగబనడిచి దగ్గిరకి వెళతాడు)

పేర : (కౌగలించుకుని) ఎన్నాళ్ళకు, ఎన్నాళ్ళకు తిరిగి తమదర్శనం. (చెవిలో) సామీ మోసం. రాజుకి పెమాదం. తురకోడు ముస్తఫాఖాన్, మనోళ్ళే యిశ్శాసరావు, అనుమరెడ్డి, రాజు పానాలు తీస్తమని కుట్రజేసింద్రు. గని రహస్యంగ ఈడకి రమ్మన్న. అల్లని ఖైదు చేయించి రాజుని కాయండి. (పైకి) సుఖముగా తిరిగి వచ్చినందుకు చాలా సంతోషమయినది.

యుగం : (చెవిలో నే) తెలిసింది. తెలిసింది. మరి భయంలేదు. (పైకి) తమ అనుగ్రహానికి కృతజ్ఞుణ్ణి.

పేర : మీ కబురు తెలియక చాలా విచారపడినాము. మా మంత్రి తెవరూకూడా తిన్ననివార్త నాకు చెప్పలేదు.

యుగం : క్షమించాలి. వారిదికాదు తప్పు. నేనేవారికి కబురేమీ పంపలేదు. తమతో విన్నవించుకోడానికి వారికేమీ తెలియదు.

పేర : మీ కోసం అదుర్దాగా వుంటామని తెలుసును కదా ! ఎందుకు అలాచేశారు.

యుగం : ప్రయోగఫలితం తెలిసిన తరువాతగదా, ప్రచారము.

పేర : తెలిసింది. తెలిసింది. వెళ్ళినవని చెసుకువచ్చారు.

యుగం : అనుకున్న ప్రకారము. అనుకున్న సమయానికి.

పేర : పేరిగాడిని విడిపించి, ఇక్కడికి తెచ్చారు.

యుగం : తెచ్చాము.

పేర : పాపం చాలా కష్టపడివుంటాడు. కోటలో వుందండి. మేమే స్వయంగా దర్శించి ఆదరిస్తాము. ఏర్పాటు చేయించండి.

యుగం : చిత్తం (చీటీవ్రాసి) జనార్దనా, మహారాజుల ఆజ్ఞ. దీని ప్రకారం ఏర్పాటు చేయించు.

జనా : (వుచ్చుకుని) చిత్తం! (వెళ్ళిపోతాడు).

విద్యా : జయము జయము మహామంత్రులకు !

యుగం : విజయోస్తు. విద్యానాథా, నీ ప్రజ్ఞ మాకే గర్వకారణం.

విద్యా : (కొంచెం సిగ్గుపడుతూ) బెడిసి కొట్టినప్పుడు మారు మంత్రము చేతికాకపోయింది.

యుగం : నీ కృషి, ఊహతీతమై, అమోఘమై ఫలించింది. విద్యానాథా, నీ ప్రయోగానికి బెడదల.

విద్యా : మీ విశ్వాసానికి అనర్హుణ్ణి మహామాత్యా.

యుగం : భగవంతుడు ప్రసాదించిన కేవల రూపానికి, గుణం, ఒద్ది ప్రతిష్టించిన ఆపర సృష్టికర్తలు. అట్లా విశ్వాసమా మీకు కొదువ

విద్యా : నా అత్తవిశ్వాసంకాదు నన్ను నడిపినది. మీ ప్రజ్ఞ. మేమే తప్పులుచేసినా తమరు దిద్దుకుపోగలరు; మాకు

రక్షణమార్గము చూపగలరన్న మీమీది విశ్వాసము. దాని కీనాటికి చలనము లేదు.

(జనార్ధనుడు ప్రవేశిస్తాడు. అర్థంకాని విషయాలు ఎన్నో జరుగుతున్నట్లు మొహం)

జనా : జయము జయము, మహామంత్రిగారికి. అజ్ఞ పాలింప బడినది.

యుగం : ఏర్పాట్లు అన్నీ పూర్తి అయినవి. మహారాజు లింక పేరి గాడికి దర్శన మివ్వడానికి బయలుదేరవచ్చును.

పేర : పేరిగాడిని యింక ఎవరూ, ఏమీ చెయ్యలేరు. ప్రమాద మేమీ లేదు.

యుగం : ప్రమాద మేమీలేదు. ఎవరూ ఏమీ చెయ్యలేరు.

పేర : ఢిల్లీలోనూ, ఇక్కడా శత్రువు లందరూ తుడిచిపెట్టుకు పోయినట్టేనా? ముస్తఫాఖాన్ ... ..

(యుగంధరుడు జనార్ధనుడికేసి చూస్తాడు.)

జనా : భేతాళరావు పర్యవేక్షణలో సురక్షితుడై వున్నాడు.

యుగం : ఆందోళన అనవసరం. శత్రుశేషమున్నా, అవి కోరలుపీకిన పొములు. వాటికాటులో పడంలేదు. బలంలేదు. ఫలితంలేదు.

పేర : ఇంక రాజ్యమంతా మీ చేతిలో పట్టి అందరూ నిద్దర పోవచ్చు.

యుగం : నిశ్చింతగా.

(పేరయ్య గబుక్కున సింహాసనంమీదనుంచి దిగి విద్యా నాథుడి కాళ్ళమీద వాలతాడు.)

పేర : బెమ్మచేవుడా, రచ్చించాలి.

(ఇప్పటికి అర్థమవుతుంది విద్యానాథుడికి. తను వూహించని నాటక మేదో పేరయ్య ఆడింది, ప్రమాదం తప్పించాడని.)

విద్యా : (ఎత్తి పేరయ్యని కౌగలించుకుని, పుత్రాదిచ్చేల్ పరాజయం. నేటికి నా జీవితం ధన్యమైంది. విడమర్చి చెబితేనేగాని వివరాలు వూహించుకోలేనిస్థితిలో వున్నాను.

పేర : (విడిపించుకుని మళ్ళీ పాదాలకి నమస్కరించి) మీ పాదాల కడోణ్ణి మీ అగ్గ నేందె యేం సేసినోణ్ణికాను. ముస్తఫా నొచ్చి నాను సాకలోడినన్న చంగతి కనిపెట్టి పోయిండు. ఢిల్లీలున్నది రాజేనంటు, కబురెట్టిండు. యుగందరమంతిరి ఢిల్లీలున్నరు, జాగ ర్తనికూడా కబురెట్టిండు. రాజుకి కైదు తప్పింతమంటె పెమాదమన్నరు. యిశ్శాసరా వొచ్చి మరో మోసం చెప్పిండు. ఢిల్లీలో రాజు సత్తుండు, అప్పుడు నిన్ను మల్ల సాకల్ని జేసి జనార్దను, పిల్లోడి పేర రాజ్యమేల్తరు, అల్లిప్పుడు నిన్ను మోసంజేసి రాజు చేస్సిను. అల్లని నువ్వు మోసంజెయ్యి, నువ్వె పెతాపరుద్ద మహారాజునను. అందరు నిన్ను సూసిండ్రు. బాగ నాటక మాడినవు. అప్పుడు అల్లెం చెయ్యనేరు అని మోసంచెప్పిండు. ఓ చనం ఆశవుట్టింది. బెమ్మ దేవుడా ! (లెంపలేసుకుంటాడు) అనక మీరు గేపక మొచ్చిండ్రు. మా రాజుల ఉప్పుతిన్నవు. ఎదవపని సెయ్యకని మనసులో సెప్పిండ్రు. ఎల్లికూడ అట్టె సెప్పింది. ఇశ్శాసరావు యెనక సాలమంది వున్నరన్నడు. అల్లందర్ని పట్టి పెమాదం తప్పించనకి యేం సెయ్యలో తెలిక వానం పోనది గురుడా. మోసం చెయ్యుద్దని బుద్ధిచ్చి నవు. మోసంకొట్టి పెమాదం తప్పించనానికి యింక శాన బుద్ధిచ్చి దారి సూపియ్యి అని ఛనం ఛనం తమర్ని తల్సు కుంటె యీ దారి చూపిచ్చుండ్రు. నీ పెగ్గె చూపియ్యి

అని వుపారిచ్చిండు. మీతో చంగతి చెప్పుకోనానికి
యీల్లేకపోయింది చమంచాలి.

విద్యా : (హృదయానికి హత్తుకుంటూ) నా అవిశ్వాసానికి లజ్జితుణ్ణి
చేస్తున్నావు పేరయ్యా.

జనా : మూర్ఖుడు వీడికేంతెలుసు. వీడేంచెయ్యగలడన్న గర్వంలో
అంధుణ్ణి ఏమీ కనిపెట్టలేని నా అజ్ఞతకి క్షమించాలి.

యుగం : (ఏదోవ్రాస్తూ పూర్తిచేసి) విశ్వాసపాత్రుడేగాదు జనార్థనా.
విద్యానాథులనే మభ్యపెట్టగలిగిన ప్రతిభావంతుడు ఈనాడు
పేరయ్య. ఆ ప్రతిభకి తగినపదవి ప్రసాదించాలి. ఈ పత్రం
మహారాజులకి చూపి వారి అంగీకారముద్ర తీసుకునిరా
(జనార్థనుడికి యిస్తాడు. జనార్థనుడు పత్రం తీసుకుని వెళ్ళి
పోతాడు.)

పేర : (యుగంధరుడి పాదాలకి మొక్కి) కటాచ్చించాలి. సొక
లోణ్ణి యిడిసిపెడితె యింటికి పోతను.

యుగం : కాదు పేరయ్యా. కాకతీయసామ్రాజ్యానికి నువ్వు చేసిన
సేవ విస్మరింపరానిది.

పేర : నా నేం జేశాను సామి. గెద్ది మీదెగ్గ, బెమ్మదేవుడి చలవ.

యుగం : ఇది నీ ప్రాజ్ఞతకి తార్కాణం. సింహాసన మెక్కి నామ
మాత్రంగానైనా కాకతీయ సామ్రాజ్యాన్ని పాలించి మా
గౌరవ ప్రతిష్ఠలు నిలిపిన యోగ్యుడివి. కుట్ర కనిపెట్టి
సామ్రాజ్యాన్ని సరిరక్షించిన బుద్ధిశాలివి. కవివశంతప్పి
కవికే యశంతెచ్చిన పాత్రవి.

విద్యా : సందేహంలేదు. కవి కల్పనకు మించి కలలువండిన పాత్ర.

(జనార్దనుడు తిరిగొచ్చి పత్రం |యుగంధరుడికి యిస్తాడు.
దాన్ని కళ్ళ నద్దుకుని)

యుగం : పేరయ్యా! ఇది నీకు మహారాజు ప్రసాదించిన పదవి.
వరంగల్లు పర్గణాలో యిరవై అయిదు గ్రామాలకి పట్టా,
నీకు రాజబిరుదం. భద్రంగా దాచుకో.

(పేరయ్య తీసుకుని కళ్ళనద్దుకుంటాడు)

యుగం : జయము జయము పేరయ్య రాజునకు

జనా : జయము జయము పేరయ్య రాజునకు.
విద్యా :

పేర : (విద్యానాథుడి కాళ్ళుపట్టుకుని) బెమ్మదేవుడా, గిప్పుడు
యెల్లినీ బయంనేకుండ నూసొకవొచ్చున!

విద్యా : నిరభ్యంతరంగా!

పేర : గిప్పుడు నే నిజంగ రాజయితే, నిజంగయెల్లి రాణవుద్ద!

విద్యా : సందేహం లేదు.

యుగం : ఇక్కడికి కార్య మయింది. విద్యానాథా, జనార్దనా, మహా
రాజులదర్శనం చేసుకుందాం రండి. పేరయ్యా యెల్లి
దివాణంలో వుంది. పోయి కలుసుకో. తరవాత నీకు
మహారాజుల దర్శనం.

పేర : సీతం. మీరెట్టు నెవితె అట్టు యినుకుంటు.

(యుగంధరుడు, జనార్దనుడు, విద్యానాథుడు వెళ్ళిపోతారు.
పేరయ్య ఒక్కడూ వుంటాడు.)

పేర : గిప్పుడు సత్తెంగ నేరాజయితె, ఎల్లి రాణి అవక ఏంజేస్తది!

(సేవకుడు ప్రవేశించి)

సేవ : జయము జయము పేరయ్య రాజావారికి. యెల్లి తమ
కోసం కాసక్కుచుంది.

పేర : లగెత్తుతున్న. నిన్నుసూసి శాన్నాళ్ళయిపోయిందె యెల్లి.
ఎంత చక్కంగ యేసమేసి అందర్ని డంగెత్తించెచొ చెప్పు
కుంటు. (అనిపరుగెత్తబోయి తమాయించుకుని అగి) వారేయ్!
చింవాచనంమీద కూకుంటును. యెల్లి నీడకె రమ్మను.

సేవ : చిత్తం (వెళ్ళిపోతాడు).

పేర : (వెళ్ళి సింహాసనం మీద కూర్చుని రాజ ధోరణిలో)
ఎల్లి. విశేషము లేమి? నీకు కుశలమా? కూర్చుండుము.
ఇన్ని రోజులు కనిపించలేదేమి? (చాకలి ధోరణిలో)
యెల్లి అనుకుంటుంది నేనింక యేసమేస్తున్న. రాజునికాదు
వుత్త పేరయ్యమావనె అనుకుంటది. యేటిమావాఁ అట్ట
మాట్టాడొద్దు. అంటది. పో. పో. నేరాజుని (బిరుదుపట్ట
చూపిస్తూ) గిది సూసోక్క అంట. గిప్పుడు నువ్వురాణివి.
చింవాచనం మీద తిన్నగ కూసోవాలంట! సాకలిమాట
వొదిలిపెట్టేసి, రాసోరిలా మాట్లాడు అంట! మాట్లాడం,
నేను నేర్పుతనంట. అ. చి. క్ష. అట్టగాదే. నాలికిట్టబెట్టి
'క్ష' గది నంజె టక్కులు జేస్తె, నాను రాసోరి
టక్కులు. యీణవోయించొన్.

వీణానాదం, (తెర)

100

